Nüzûl-İ ‘Îsâ Aleyhisselâm Üzerinde Serdedilen Ciddiyetsiz Ve Şeytânî Vesveseler

NÜZÛL-İ ÎSÂ ALEYHİSSELAM ÜZERİNE SERDEDİLEN CİDDİYETSİZ VE ŞEYTANÎ VESVESELER[1]

اَعُوذُ بِاللهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ بِسمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَأَلِهِ اَجْمَعِينَ

Hüseyin Avnî

Bundan sonra…

Bir Hadîs profesörü(!) **İslâmiyat** isimli mecmûada ‘**Îsâ Aleyhisselâm’ı Gökten İndiren Hadîslerin Tenkîdi** başlığı altında bir makâle yazmış, şu makâleye karşı, Ehl-i Sünnet gayreti ve müdâfaası sâikıyla samîmî ve gayretli bir mü’min kardeşimiz tarafından başka bir mecmûada cevâb verilmişdi. Biz de sözü edilen makâleye, nisbeten başka bir takım taraflardan kısmî cevâblar vermeyi münâsib gördük. **Îsâ Aleyhisselâm’ı Gökten İndiren Hadîsler’in Tenkîdi** başlığı; her şeyden evvel,ilmî vekar ve ciddiyetten mahrum, sulu, istihzâ damlayan seviyesiz bir başlık… Yazının üslûbu da peşin fikir ihtivâ eden mübtezel bir üslûb olup sâhibinden haber vermekte… İstihzâ edilen, sözlerin sahibi olan Resûlüllâh sallallâhu aleyhi ve sellem ve onları rivâyet eden ve benimseyen Ümmet’in tamâmı ve âlimleri… Diğer yandan da, Mahmûd Şeltût’un makalesinin intihâli/ondan çalınma bir yazı… Yüzü gözü makyajlanarak ve pudralanarak gûya kızlaştırılan bir kokana kocakarı…

Hakîkatte, şu makâle sâhibi tarafından da i’tiraf edildiği gibi, otuz küsûr Sahâbî’den yüz yetmiş küsûr rivâyetle gelen bir husûsun îmân eden akıllı kimseye göre tartışılır yanı olamaz. Hele buna İcmâ’ı eklerseniz, söylenilebilecek hiçbir şey kalmaz. Lâkin, **îmân mevzûudur; tartışma götürmez**, deyip saçma ve hezeyanlarına toz kondurmayan şarkıyyâtçı Hristiyanların ihdâs ettikleri -kesin îmân düstûrları da dâhil- **istisnâsız İslâmî her mes’lede aslolan uydurma olmaktır**, şeklindeki **bilimsel dogma** artık onların içimizdeki şâkirdlerince yeni bir îmân esâsı hâlini aldı. Nihâyet bu peşin ithâmın anaforundan kurtulmanız için sebebler âlemi size yetmeyecek kadar dardır. Vesvese bile olamayacak sebebler ileri sürülerek fâhişelik töhmetiyle yüzü kara edilmek istenen iffet âbidesi bir genç kıza, **hadi fâhişe olmadığını isbât et**, denildikten sonra, onun, töhmet dayanaklarına nisbetle yerden arş kadar yüksek olan hüccetlerinin bile yeterli delîl kabûl edilmediğini görüyoruz…

Makâledeki Bazı İddialara Kısa Cevâblar

İddia: Toplumsal taleplerini gerçekleştirmede başarısız olan kitleler, ya

isyan veya sosyal patlamalar ya da başarının/zaferin ilâhî yardım sayesinde gerçekleşmesini bekleme şeklinde tepki gösterirler…

Cevâb: Şu iddianın tutarsız birçok yanı varsa da, biz ikisi üzerinde duralım:

Birincisi: **Nüzûl inancı**'nı böyle bir sebebe bağlamanın ardındaki mesned, en iyimser bir ifâdeyle, mes'eleyi sosyo-psikolojik bir tahlîlle temellendirmek düşüncesidir. Şimdilik, **îmânsızlıktır** demiyoruz. Yani, Şer'î delîllerden ayrı ve müstakil bakışla bakıldığı farz edilirse, -ki öyle olmuştur- yapılan, en iyimser ifâdeyle mücerred bir sosyo-psikolojik tahlîldir. Müstakım bir Profesör arkadaşın ifâdesiyle **mesnedsiz ve gelişi güzel bir tahmîn**dir, denilmiyorsa tabîî. Mahza/salt sosyo-psikolojik tahlîller, yerine göre bir takım ipuçları verseler ve bir nisbette ufku açsalar da, pozitif ağırlığı ve isbât edilebilirlik yanı bulunmayan, hatta çoğu zamân **ğâlib**/ağırlıklı **zann** mertebesine bile ulaşamayan ihtimâllerden ibârettirler. Mantîkî mânada **şekk**,[2] hatta **vehim**[3] seviyesini dahî aşamazlar. Bir yanda, **Haber-i Âhâd**'lara, belki, yerine göre haberlerin **hepsine**, birçok noktada kıymet vermeyen, diğer yanda da, şu, mücerred ***kanaatler***den ileri geçemeyecek iddiaları nelerin nelerin yıkılmasına mesned yapabilenlerin ilmî, hatta fikrî ma'lûliyyet ve zavallılıkları cidden ibret vericidir. İslâm âlimlerinin, **Mefhûm-i Muhâlif**[4]ve benzeri **fâsid istidlâller**[5] çerçevesinde zikrettikleri, hüküm çıkarmada temel dayanak kabûl edilen delîllendirme biçimlerine, ilim, hatta sırf fikir gözüyle dikkatlice bir bakarsanız bunların, ihtimâl dâiresinde ne kadar güçlü dayanaklar ve ne kadar mühim ipuçları olduğunu göreceksiniz. Ama buna rağmen, şu ihtimâller, aksine getirilebilecek, onlardan ağır, hatta onlara denk ihtimâller göz önünde bulundurularak bir hükmün isbâtı veya inkârı için bir çok fakîh tarafından başlı başına birer delîl kabûl edilmemişlerdir. Sadece ipucu olmakla kalmışlardır. Şu fâsid istidlâllerin bir kısmı husûsundaki, âlimlerin, âlimce olan anlaşmazlıklarını lütfen kimse ileri sürmesin. Çünki, onların **her birinin birçok nev'inin, delîl ileri sürmekte geçersiz olduğu**nda,hatta **hasen** ve daha üst mertebelerdeki rivâyetler karşısında **hiç birinin mu'teber olamayacağı**nda âlimlerce söz birliği vardır. Bu istidlâllerin/delîl getirmelerin, paralel bulundukları nassları te'yîd ve takviye edici oluşları ise karîne olmaktan ileri gitmeyen başka bir husûstur. Karşılarında onlardan daha kuvvetli, hatta onlara müsâvî/denk bir ihtimâl bulundukta, hattâ karşı delîl bulunmasa bile bunlarla ihticâc olunmaz,[6] hüküm isbât etmekte delîl olmaya yetmezler.

İkincisi: Benzer, hatta aynı iddia, inkârcılar tarafından Allah celle celâlühû'ya inananların karşısında ileri attıkları bir iddiadır.Onlar da, **Sizin Allah inancınız, acziyetiniz ve başarısızlığınızdan doğmaktadır. Aslında Allah** (hâşâ) **yoktur. Kendinizi avutuyorsunuz, hatta kandırıyorsunuz**, demektedirler. Şu iddianın sizde bu seviyede olup olmadığını -kesin bir şekilde- bilmiyoruz. Ama görünen o ki, düşüncenizin kaynağı ve mantığı budur. Şübhesiz ki, bâtıl din ve inanış sahibleri için bu iddia kısmen doğru olabilir. Allah inancı fıtrîdir/yaradılışta mevcûddur. Bu sebeble, yanlış gidişten dolayı puta, ağaca, güneşe, aya ve benzerlerine **ilâh** diye teveccüh edilmiş olabileceği gibi, **âcizliğin, başarısızlığın ve avunma hissinin** de bunda te'sîri bulunabilir. Ancak, **gerçek Allah inancı**nı, şu sosyo-psikolojik tahlîlle temellendirmek, olsa olsa îmânsızlık ve dinsizliktir. Bunun şu mes'elemizdeki iddiâ ile ne farkı vardır? Aslâ hiçbir farkı yoktur. Kendini

Mü’min zanneden, veya insanları o şekilde kandıranlara sirâyet eden şu virüse iyi dikkat etmek lâzımdır.

İddia: Konuyla ilgili âyetler incelendiğinde bizzât görüleceği üzere ve birçok ilim adamının da ifâde ettiği gibi, Hz. Îsâ’nın göğe yükseltilip, bilâhare yeryüzüne indirileceği inancı, Kur’ân’da, tartışmaya mahal bırakmayacak netlik ve kesinlikte ifâde edilmiş değildir. Bilakis, ortada olan, Hz. Îsâ’nın inişinin leh ve aleyhindeki birçok âyetle ilgili filolojik îzâhlardan ve çok farklı te’vîl, tefsîr, yorum ve iddialardan başka bir şey değildir. Bu sebeble, Kur’ân açısından mes’elenin bir yorum ve dolayısıyla tercih mes’elesi olduğu söylenebilir…

Cevâb: Şu iddia, sadece kuru bir iddia. Kimdir, şu sözü edilen, **birçok ilim adamının da ifâde ettiği gibi** lafında geçen **ilim adamları**? Bunu söyleyen hesaba katılabilecek hiç bir ilim adamı asla yoktur. Varsa getirilsin.Kaldı ki, birileri tarafından tartışılmayan hiçbir imânî mevzû’ da yoktur. Eğer sâhâyı sınırsız tutarsanız, Allah inancı da dâhil, her îmân esasının birilerince mutlaka tartışıldığını görürsünüz. Her kesin îmân esası karşısında i’tirâzları olan bir veya daha çok inkârcı kesinlikle bulunur. Mühim olan, bu mes’elenin Mü’minler’in hakîkî Rebbânî âlimlerince tartışılmadan veya tartışıldıktan sonra kabûl edilip edilmemesidir.Hatta, ikinci mertebedeki birçok îmân esasının teferruâtında dahî, İslâm âlimlerince tartışma olabilir.[7] Bunun böyle olması onların aslını kökten inkâr etmemizi îcâb ettirmez.Kâfirlerin ve maşalarının **Nüzûl-i Îsâ**’yı tartışmaları, bu inancın **net ve tartışmasız olmadığı** ma’nâsına gelmez. Tekrâr ederek soruyoruz; bu inancı, kim tartıştı ve tartışıyor? Hiçbir âlim, bunu, geçmişte tartışmamıştır. Sahte peyğamberlerin, müsteşriklerin, masonların ve tohumlarının tartışmaları ise Mü’minler için mühim değildir ve bu İslâm Ümmetinin ve âlimlerinin icmâ’ına zarar vermez. Hâsılı, mü’minlerce inkârı mümkin olmayacak onca delîllerle berâber artık bu mes’ele Kur’ân açısından bir yorum mes’elesi değildir.

Hem, şu **filolojik îzâh**[8]dedikleriniz nelerdir? Bir de siz yazsanız da bir daha görsek. İmâm Kevserî onu yapmaya kalkanların maskaralıklarını enfes bir şekilde sergilemişti. Bir de sizin boyunuzun ölçüsünü görsek.

İddia: Aslında Hz. Îsâ’nın **Nüzûl**’ü mes’elesinde belirleyici olan rivâyetler/hadîsler konusunda da ihtilâflar ve tartışmalar yok değildir. Genelde konuyla ilgili rivâyetlerin Mütevâtir mi, Haber-i Âhâd mı olduğu noktasında yoğunlaşan tartışmalarda, bugüne kadar taraflar arasında bir uzlaşma sağlanamadığı görülmektedir. Bu tür kısır tartışmaların uzayıp gitmesinin temel sebebiyse, konuyla ilgili hadîslerin bilimsel bir titizlikle incelenmemiş olmasıdır…

Cevâb: Bir: Şu husûstaki rivâyetleri iyi inceleyen ilim ve basîret sahipleri göreceklerdir ki, bu iddia da tamamen ilim ve insâfla bağdaşmayan hilâf-i hakîkat gelişi güzel bir iddia… Çünki, **Evvelâ, Nüzûl**’ü tek belirleyici olan hadîsler değildir. Ortada âyetler ve İcmâ’ da vardır. **Sonra**, yine soruyoruz, şu varlığı iddia edilen **tartışma**yı kim yapmıştır? Hadîs âlimlerinden kim böyle bir tartışmada, **Nüzûl hadîsleri Haber-i Âhâd’lardır** yâhud **uydurmadırlar** demiştir? Bir tanesi getirilsin… Şimdiye kadar bunu getiren olmamıştır. Asla da getirilemez. Son devrin câhil ve zındıklarından başka bu husûsta çatlak ses kimseden çıkmamıştır. Hâsılı, âlimlerde **iki taraf** diye bir şey yoktur.Ortada tek bir taraf vardır ki, o da şu îmâna sâhib olan

taraftır. Küfür cebhesi ve onların oyuncağı ve maşası olan müsteşrik tohumlarının aykırı görüşleri ise mü'minlerce mühim değildir.

İki: Tartışmanın sebebi, hadîslerin ilmi ölçülerle incelenmemesidir iddiası doğrudur. Evet, onları Mü'minler ve âlimleri seviyesizce tartışmadı ve tartışmaz. Ancak tahlîl etmişlerdir ve ederler. Tartışan kâfirler, zındıklar, masonlar ve uşakları ise elbette ilmî ölçülerle tartışmadılar. Bunu tamâmen peşin fikirli olarak ve **ideolojik** bir bakış zâviyesiyle yaptılar. Şunun da asıl sebebi, inkârcılık mikrobunun kimilerine bulaşmış olmasıdır.

Üç: Hadîs ilimlerinden nasîbi olanlar kabûl ve teslîm ederler ki, şu mertebede râvîsi ve kaynağı olan hadîsler hiçbir cerh ve ta'dil (sakat ve sağlam bulma) tahlîline tâbi tutulmadan bir araya getirilseler, ilmî ölçülere yine de uyarlardı. Ama son devrin hakîkî âlimleri, pekiştirmeyi ve odun kafalıları da hesaba katarak, hadîslere ilâve olarak, şu rivâyetleri ilmî ölçülerle teker teker incelemişlerdir. Ya, hevâ (nefsin şiddetli arzusu), gözleri kör ettiği için **hakîkat** görülemiyor, veya kasden yalan söyleniyor. Dolayısıyla kimse, çoktan keşfedilen Amerika'yı ilk defa keşfediyorcasına, yeniden keşfetme nâmına gaza basıp gübre yığınına saplanmasın.

İddia:Bütün bunlar Hz. Îsâ'nın **Nüzûl**'ü konusundaki rivâyetlerin metin tenkîdi açısından nasıl bir manzara arzettiğini gözler önüne sermeye yetecek nicelik ve nitelikte değerlendirmelerdir.[9]

Cevâb: Geçtiğimiz sayımızdaki makâlemizden metîn tenkîdiyle alâkalı bir yeri buraya da almak istiyoruz: **Metin Tenkîdi**nden maksadınızın ne olduğunu şu satırları okuyacak olanlar -bağışlasınlar- belki iyi anlayamayabilirler. Kendi **kitâbınız**dan bu husûsla alâkalı bir iktibâs yapalım, bir parça nakledelim ki, söz daha anlaşılır olsun; Metin tenkîdinin ne kadar lüzûmlu ve iyi bir şey olduğunu anlatma makamında, Mu'tezile âlimlerinden[10] Amr b. Ubeyd'den, O'na hiçbir i'tiraz yapmadan, dolayısıyla beğenerek naklettiğiniz (küfür) sözler(i) şunlardır:

(Mü'minlere göre **sahîh** olan bir hadîs için)

"Bu hadîsi A'meş'ten işitseydim, onu yalancılıkla suçlardım. Zeyd b. Vehb'den işitseydim, ona cevâb bile vermezdim. Abdullah b. Mes'ud'dan işitseydim, onun sözünü kabûl etmezdim. Allah'ı böyle söylerken işitseydim, O'na **sen bizden mîsâk'ı bu esas üzere almadın!** derdim".[11]

(Yine başka bir hadîs için,)

"Resûlüllâh böyle bir şey söylemez. Eğer söylemişse ben onu yalanlıyorum. Eğer onu (bu konuda) yalanlamak günah ise, ben bunda ısrarlıyım".[12] Şu sözü söylediğine dâir rivâyetler sahîh ve sâbitse, kâfirliğin bundan ötesi olabilir mi?

Alternatifçinin kendisi de şöyle diyor:

"Bir sözün yanlış ve kabûl edilemez olması o sözün her zamân uydurma olmasını gerektirmeyebilir. Bu durum özellikle Hz. Peygamberin çevresinden elde edip yeri geldiğinde aktardığı bazı bilgiler için söz konusu olabilir. Meselâ İsrâîloğulları'ndan bir adamın doksan dokuz kişiyi öldürdükten sonra bir din adamını da katletmesine rağmen tövbesinin kabûl edilip cennete girmesiyle ilgili bir hadîsin[13] kabûlü hayli zor hatta imkânsız unsurlar içerdiği için **kolayca mevzu olduğuna hükmedilebilir**.

Ancak mes'eleye bir başka açıdan bakmak da mümkündür: Bu örnekte olduğu gibi, Hz. Peyğamber İsrâiloğullarından bir adamla ilgili bu hikâyeyi Medîne'deki Yahudilerden duymuş ve rivâyetteki bir takım tutarsızlıkları ve problemleri bir yana bırakıp rivâyetin ana fikri olan **tövbe kapısının her zamân açık olduğu**nu ön plâna çıkararak bu hikâyeyi anlatmış olabilir. Keza Hz. Peyğamber içinde yaşadığı toplumun bir ferdi olarak sağlık ve tedâvi konularında çevresinden edindiği o zamân için doğru kabûl edilen bazı bilgileri -Tıbb-ı Nebevi konusundaki rivâyetleri kastediyoruz- çevresindekilere aktarmış olabilir. Ancak sonraki yüz yıllarda, ilmen bu bilgilerin bazılarının doğru olmadığı ortaya çıkabilir. Bu ve benzeri birçok durumla karşılaşıldığında -muhtevânın yanlış olmasına bakıp- hadîsin uydurma olduğuna hükmetmek yerine, hadîsin Hz. Peyğamberin sözü olduğunu; ancak ihtivâ ettiği bilgiler yanlış olduğu ortaya çıktığı için bizim için geçerli olmayacağını ileri sürmek daha isabetli görünmektedir… İsnad açısındanHz. Peyğambere aid görünen ama muhtevâ itibariyle yanlış olduğu anlaşılan ve dolayısıyla kabûlü mümkün olmayan hadîsler'…[14]

Bu nakillerden sonra, **Louis Massignon** isimli bir İslâm düşmanı Müsteşrikten/Oryantalist'den de bir söz aktarmak istiyorum:

Onların[15] her şeyini tahrip ettik. Felsefeleri, dinleri mahvoldu. Artık hiçbir şeye inanmıyorlar. Derin bir boşluğa düştüler…[16] **(nakil bitti.)**

Vah başımıza gelenlere… Değil Şâri'in/din sâhibinin sözleri, sıradan insanların sözlerinin bile metin tahlîline/kritiğine tâbi' tutulması her hâl-ü kârda lüzûmlu, hatta câiz değildir. Aksine, metin tenkîdi zarûret veya ihtiyâc halinde olur. Bu zarûret ve ihtiyac da gelişi güzel olmaz. Zarûret halinde mecbûren, ihtiyac halinde ise çokça gerekli olur. Yani metinlerde aklî veya Şer'î, veya hem aklî hem de Şer'î imtinâ'/olamazlık mevcûd ise, veya kendileri ayarında veya kendilerinden daha üstün kuvvette başka nasslar ve rivâyetlerle aralarında çelişki varsa, veya umûmâta (genellik bildiren delîllere) ters iseler ve benzeri hallerde metin tenkîdi yapılır.

Nüzûl mes'elesinde bunlardan hiç birisi mevcûd değildir. Ortada aklî bir muhâl/imkânsız/olamaz mı var? Şer'î muhâl mi var? Iztırâb mı var? Bunlardan bir tanesini gösterin. Gösteremezsiniz; çünki bunların hiç birisi yok; olmayan şey nasıl gösterilsin? Evet yok… Şöyle ki, **Aklî muhâl** yok; Çünki, **İzâfiyet teorisi**, uzay fiziği, âdî vasıtalarla (sıradan araçlarla) astronotların uzun zamânda uzayda durabilmeleri, bilgisayar teknolojisi, enformatik müdhiş gelişmeler ve benzerleri, bir zamân aklın ihtimalden **uzak** bulduğunu, başka bir zamân **mümkin** bulmakta olduğunu ve gördüğünü ortaya koymaktadır. Aklın bir şeyi **ihtimâl ve imkândan uzak bulması** ile **imkânsız bilmesi** farklı farklı şeylerdir. Kollektif akıl bir **mümkin**'i/olabilir'i, bazen **uzak** bulsa da **imkânsız** bulmayabilir. Bazı zayıf akıllılar çoğu zamân **ihtimâlden uzak** gördüğünü **imkânsız** bulur ve gösterir. Fennî gelişmeler bunun inkâr edilmez isbâtlarıdır. **Nüzûl**'de **Şer'î Muhâl** deyoktur. Çünki o bir mu'cize, yani olağanüstü bir iştir. Mu'cize, Deterministler ve David Hum gibi maddeci felsefecilere göre **olamaz** bir şeyse de Mü'minlerce câiz ve vâkı'dir.[17] **Nüzûl** de bir mu'cize olduğuna göre, o dahî mümkindir. Îsâ aleyhisselâm'ın Allah celle celâlühû'nun izniyle ölüyü diriltmesi gibi. Evet… **Nüzûl** haberlerinde **Şer'î Muhâl** de yoktur…Çünki, **Nüzûl** haberleri, kendi kuvvetinden üstün, hatta kendi kuvveti seviyesinde, hatta kendinden daha zayıf olan hangi delîl ile **muhâl** yani **imkânsız** bulunuyor? Bir tane bile

gösterilemez. **Nüzûl** mes'elesinde, zıt hangi bir delîl/nass vardır ki, onunla **Nüzûl** teâruz etsin/çelişsin ve ortada ıztırab/çelişki bulunmuş olsun? Yok… Bulan getirsin. **لا نبی بعدی/Lâ nebiye ba'dî**/benden sonra hiçbir nebî yoktur, hadîsi haktır. Ancak bu bizim dediğimize zıd değildir. Ne demek olduğu şunlarca anlaşılmamıştır. Nitekim îzâh yerinde edilmiştir. **Nüzûl'ün**/inişin **nereye olacağı**, mes'elesindeki ufak tefek farklılıklar, haberin aslıyla, yani **gökten inme**yle çelişmez. Kaldı ki, **Nüzûl**, yani **inmek** kelimesi bir yerde inip orada konaklamak ma'nâsındadır. Gökten nüzûl (inme) olacağı gibi, falan yere bineğinden nüzûl (konup/konaklama) dahî olur. Bu yüzden **şuraya nüzûl** (inmek), **buraya nüzûl**e mâni' değildir. Her râvî **Nüzûl**'ün olacağı yerlerden her birini hatırlamamış, bir kısmını veya birini hatırlamış da olabilir. Burada böyle değişikliklerde çelişki görülmez. Üstelik **inmek husûsu**ndadeğil de, **nereye ineceği** husûsundaki rivâyetlerin hepsi aynı kuvvette değildir. Dolayısıyla ıztırab mevzû'-i bahis olmadan kuvvetli olan tercîh de edilebilir.[18] Yâhud görünürde çelişki var kabûl edilse bile, te'lîf mümkin iken tercîhe gidilmeyebilir. Şurada içinden çıkılamayacak olan hiçbir çelişki yoktur. Bu ma'nâda, yani **nereye ineceği** husûsundaki metin tenkîdi âlimlerce yapılmıştır ve mes'ele ilmî olarak halledilmiştir.Nitekim ileride bu çelişki iddiaları etraflıca ele alınacaktır. Bir şeyi körler de görecek diye bir şart yoktur. Göstermek ve görmek "**görene; köre ne**?" Lüzûmsuz metin tenkîdi/kritiği, daha doğrusu **metin üzerinde oynamak** âlimlerin değil, ard niyetlilerin veya câhillerin yâhud da hevâsının esiri sapıtmışların işidir. Hele bu metin, Şerîat sâhibine âidiyeti -zayıf olmak şöyle dursun- kuvvetli ihtimalle sâbit olan, hatta kesin olan bir metinse, bunda asla tenkîdî bir tasarruf olmaz…

İddia: Kaynak râvîlerin güvenilirliği açısından bu tabloya bakıldığında, Abdullah b. Mes'ud ve Enes b. Malik gibi birkaç sahâbî hariç, rivâyetleri nakledenlerin veya naklettiği rivâyet edilenlerin büyük ekseriyetinin Hz. Peyğamberin yakın çevresindeki arkadaşları olmadıkları görülür…

Cevâb: Bir: Bu haberler Nebî Aleyhisselâm'a yakın Sahâbîlerce gelmiştir. Aksi yalan veya cehâlettir. Hepsi yakın arkadaşlarıdır. Nitekim dikkatli bakılırsa bu görülür.

İki:Halifelerden hangisi altı temel îmân mes'elesinde kaç tane hadîs rivâyet etmiştir. Hz. Ebû Bekir'den temel îmân esasları hakkında Kütüb-i Sitte'de ve Muvatta'da tek bir rivâyet -bildiğim kadarıyla- yoktur. Gözümden kaçan varsa bile bu ender cinsindendir. Hz. Ömer'den ise tâli îmân esasları hakkında çok az rivâyet vardır. Belki de yoktur. Benim bildiğime göre O'ndan ne Kütüb-i Sitte ve Muvatta'da Allah'a îmân, Allah'ın sıfatlarına, Âhiret'e îmân, Meleklere ve Nebîlere îmân husûsunda hiç bir rivâyete rastlamadım. Gözden kaçan varsa da çok nâdirdir. Keza; Hz. Osman ve Hz. Ali'den de bu husûstaki rivâyetler yok denecek kadar azdır. Bütün bunların böyle oluşu, akıllı ve ilimli mü'minlerce de kabûl ve teslîm edileceği gibi, îmân esasları husûsunda inkârımızı îcâb ettirmez.

Üç: Hem, böylesi bir istidlâl, kendi başına bir ipucu ve karîne bile değildir. Olsa bile, ondan daha kuvvetli, hatta onun kuvvetinde değişik mukâbil/karşıt ihtimaller yüzünden **hüccet** olmaktan uzaktır. **İhtimâl geldiği zaman ihticâc bâtıl olur.** Hatta bu, kesin delîllerle mutlak muhâldir/her bakımdan imkânsızdır. Öyle ki, ortada inkârı ilmen kabil olmayacak kuvvet ve sayıda nass varken, şunlar karîne bile olmaktan uzak vesveselerden başka bir şey değillerdir.

İddia: Hz. Îsâ'nın **Nüzûl**'ü ile ilgili hadîsleri nakledenlerin başında gelen Ebû Hureyre, Cabir b. Abdillah, Huzeyfe b. el-Yeman, Ebû Sa'id el-Hudrî, Abdullah b. Abbâs vb. isimlere gelince… Başta Ebû Hureyre ve Abdullah b. Abbâs olmak üzere, bunların bazılarının geç Müslüman olmuş olması veya Hz. Peyğamber zamânında yaşlarının küçük olması vb. sebeblerle, zabt açısından ciddî eleştirilere maruz kaldıkları…(iddia edilmektedir.)

Cevâb: Şu ismi geçen sahâbîler Efendimiz sallallâhu aleyhi ve sellem'in yakın çevresinde yer alan arkadaşları olduğunda aklı başında hiç kimsenin şübhesi yoktur.Ebû Hüreyre, Nebî aleyhisselâm'ın duâsını almış yakın arkadaşlarından olup, Ümmet'in hadîs hâfızıdır. Ona, dinsizler, müsteşrikler ve onların oltalarındaki yem solucanları olan Mahmûd Ebû Reyye ve benzerleri düşman olabilirler. Ebû Hanîfeler, Mâlikler, Şâfiîler, Ahmed b. Hanbeller, Buhârîler, Müslimler ve diğer hadîs İmâmlarının kabûl ettiği koca Sahâbî'ye kim düşmansa veya onu beğenmiyorsa, canı cehenneme… Diğer sözü edilen Sahâbîler de, aynı şekilde Mü'minlerce mümtâz ve güvenilir **âdil** kimselerdir. Bunlara Müsteşriklerden başka kim zabt tenkîdinde bulunmuştur? Müsteşrikler ve tohumlarınca ise, **güvenilmez** olabilirler. Bu, Mü'minlerce mühim değildir.

Tenbîh: Kimi câhil zavallılar da, **âdillik** ile **ma'sûmluk** arasındaki farkı ya bilememekte veya kasden görmezden gelmektedirler. **Sahâbe'nin tamâmı âdildir** diyoruz. Bu, Hadîs Usûlü kitâblarının hepsinde mevcûddur. Yer göstermeye lüzûm yoktur. Sahâbî düşmanı Hâricî ve Şiîler'in ve bir kısım şâzların dışında buna zıd görüş sâhibi bilmiyoruz. **Sahâbe mâ'sumdur** demiyoruz. **Haberlerinde güvenilir kimselerdirler, yalan söylemezler,** diyoruz, **hiçbir günah işlemezler** demiyoruz. Lâkin onların sevâbları içindeki günahları denize düşüp kaybolan yağmur tânecikleri gibidir, diyoruz.

İddia: Ve (bu Sahâbîlerden bazılarının) isimlerinin bir takım İsrâiliyyât rivâyetlerine karıştığı…(söylenmekle şu **Nüzûl** rivâyetlerinin de isrâiliyyât'tan olma ihtimâli doğmaktadır.)

Cevâb:Bir: Böyle bir asılsız iddiadan kalkarak **Nüzûl** rivâyetlerinin İsrailiyyât rivâyetlerinden olduğu iddiası, mesnedsiz, yani aklî ve ilmî dayanağı olmayan bir da'vâdır. Kısmen de olsa, benzer olan bir takım rivâyetlerin şu andaki Kitâb-ı Mukaddes'te de bulunması, bunların isrâiliyyâttan olması ve uydurma olduğu ma'nâsına gelmez. Çünki bu günkü Kitâb-ı Mukaddes'te **Allah'ın varlığı**na, **öldükten sonra dirilmenin olacağı**na dâir ve bir çok Kur'ân âyeti meâlideki metinler de vardır. Onlar da mı hâşa uydurmadır?!.. "Aksine siz dünya hayatını tercîh ediyorsunuz. Halbuki Âhiret (dünyadan) daha hayırlı ve daha kalıcıdır. Şübhesiz bu (hakîkatler) elbette ilk sahîfelerde, İbrâhîm ve Mûsâ'nın sahîfelerinde vardır."**[19]**

İki: Değildir ya, şu rivâyetlerin bir kısmının İsrâiliyyât rivâyetleri olduğu kabûl bile edilse, o yolla gelmeyen diğer sahîh rivâyetler paralelinde olduklarından bunların zararı değil kârı olur. İlmen de bunda bir mahzûr yoktur.**Ehl-i Kitâb'dan anlatınız, aktarınız. Bunda bir darlık, zorluk** (beis) **yoktur…[20]**İbnü'l-Esîr, (kısa ve öz olarak) bunun, **onlardan her bir yalanın anlatılabileceği ve nakledilebileceği** ma'nâsında olmayıp, **âlimler, râvîler ve târîhçiler tarafından nakledilen doğru rivâyetler**, demek olduğunu söylemektedir.[21]

Üç: Kur'ân'a ve Sünnet'e ters olmayan fakat başka kanallarla gelen rivâyetlerin ne doğru olduğunu ne de yanlış olduğunu söyleyemeyiz. Zîrâ, **Ehl-**

i Kitâb'ı ne tasdîk ediniz, ne de yalanlayınız[22] emrine muhâtabız.

İddia: Bunların (**Nüzûl** râvîlerinin) bazılarının geç Müslüman olmuş olması veya Hz. Peyğamber zamânında yaşlarının küçük olması vb. ("gibi husûslar şu rivâyetlerin güvenilir olmadığını göstermektedir" denilmek isteniyor.)

Cevâb: Meselâ hangileri kaç yaşındaydı? Öyle ciddîyetsiz bir iddia ki, tamamen hayal veya kasd-ı mahsûsa mahsûlü mesnedsiz atışlardan ibâret. İsbâtlı konuşulsaydı bir şey olurdu ve cevâba değerdi. Lâkin mes'ele ma'lûm. Ciddî bir kişi, ciddî bir makalede böylesi bir da'vâ ileri sürse, da'vâsını, sözü edilen Sahâbîlerin yaşlarını, ricâl kitâblarından bulup ortaya koyarak isbât ederdi. Değilse, söylenenler, ciddîye bile alınmayacak laflar olmaktan öteye gidemez ve başkaları için hak etse de, kendileri için karşı bir ciddî cevâbı hak etmez.

İddia: Mesela, Hemmam b. Münebbih'in Sahife'si, Ebû Yûsuf'un (ö. 182) eserleri, İmâm Muhammed'in (ö. 189) eserleri, Malik'in el-Muvatta'sı, Şafii'nin (ö. 204) eserleri, Abdürrazzak'ın (ö. 211) el-Musannef'i gibi ilk kaynaklarda konuyla ilgili rivâyetlere hiç rastlanmazken…

Cevâb: Böyle bir mülâhaza ile **Nüzûl** hadîslerinin uydurma olduğunu isbâta yeltenmek ilmî değil, sadece klinik bir vak'a olabilir… Zîrâ İmâmeyn'in kitâblarında îmânla alâkalı hemen hemen hiçbir rivâyet yoktur. O halde îmân husûsunda gelen mu'teber rivâyetleri inkâr mı edelim? Hattâ onlarda, çoğu fıkhî mes'eleye dâir sahîh hadîs rivâyetleri bile yok. Onları da uydurma mı ilan edelim? Bu nasıl bir delîl ileri sürme? **Vesvese** ile **hücceti** karıştıracak kadar ilmîlik, her halde çağdaş akademisyenlerin mümeyyiz/ayırıcı vasfı olsa gerek.Üstelik… Abdurrezzak'ın **Nüzûl** hakkında bir değil, bir çok rivâyeti vardır. Hem de, ondan önceki musanniflerden Ma'mer İbn-i Râşid el-Ezdî'nin **el-Câmi'**inden rivâyet ederek. Abdürrezzâk, sözü edilen **el-Câmi'** isimli eserin râvîsidir ve bu rivâyetler, basılı olan **el-Musannef**'de mevcûddur.[23] Ayrıca tefsîrinde de vardır.[24] Şu da gösteriyor ki, Bay Profesör, **şu eserlerde Nüzûl rivâyetleri yoktur**,derken, ya bakmadan, okumadan ve araştırmadan, gelişi güzel hareket etmekte, veya birilerinin dolduruşuyla konuşmaktadır. Dolayısıyla diğer kaynaklar hakkında da bu yanıltma kuvvetle muhtemeldir. Burada bir ibretlik nokta daha vardır ki, o da, **Nüzûl** ile alâkalı yazılan eserlerde, Abdü'r-Rezzâk'tan nakiller varken onun **yoktur** demesidir. Bu da, ya o kitâbları bile okumadığını veya okuduğu halde onlara kayıdsız kaldığını göstermektedir. Bir Muhakkık/araştırmacı için, ikisi de affedilmez bir lâkaydîliktir. Üstelik, yukarıda da geçtiği gibi sözü edilen rivâyetler basılı olan Musannef ile Tefsîr'inde yer almıştır. Bu yapılan tıpkı Fazlurrahmân'ın tavrı gibi birşey… Nitekim, böyle bir kaynak bilgisini/bilincini(!) ve ona dayalı istidlâli, Fazlurrahman da, **kim kasden bana yalan iftirâ ederse cehennemdeki yerini hazırlasın** meâlindeki Mütevâtir hadîsin **uydurma olduğunu** isbât(!) sadedinde yapmıştı. O, **bu hadîs Ebû Yûsuf'un kitâbında yoktur.** (Öyleyse uydurmadır.) mealindeki ifâdesiyle müthiş bir ilmîlik(!) sergilemişti.[25] Halbuki şu rivâyet, Ebû Yûsuf'un el-Âsâr'ında vardı.[26] Bay Profesör de, şu bizim mes'elemizde usûl bakımından, isim vermeden, Fazlurrahmân'ı taklîd etmiştir. İ'tirâf etmiyorsa da O'nun **hadîs ilimleri metodolojisi**nin temel **ilkeleri**nden birini benimsemiş, onunla amel etmiştir. O'nun mezhebini taklîd etmiştir. Her ikisinde de aynı ciddiyetsizlik, aynı sığlık, aynı lâubâlîlik…Ebû Hanîfe'nin akîde kitâblarından Fıkh-ı Ekber'inde de hiçbir hadîs rivâyeti yok. Ne

diyeceksiniz? Sübhanellah!.. Maksad, onlara güvenmek olmayıp, onlarla bunları, bunlarla da onları yıkmak. Yoksa şu eserlerde bu rivâyetler bulunsaydı kabûl mu göreceklerdi? Kesinlikle hayır. Çünki, yapılmakta olan, i'dâm ettikten sonra güldüren ve ağlatan zâlim bir muhâkeme… Âdil bir muhâkeme yaparak, âdil bir i'dâm değil…

İddia: Kaynaklarla ilgili olarak işâret edilmesi gereken diğer bir husûs ise, bu rivâyetlerin yer aldığı, hadîs kaynağı bile olmayan (tarih, tabakat, rical, cerh-tadil, tefsîr, delail vb. türü) eserlerin, tablodaki toplam eserlerin yaklaşık yarısını oluşturmasıdır. Her türlü rivâyeti -sağlam çürük demeden- alan ve çoğunluğu problemli rivâyetlerden oluşan bu tür eserlere bilimsel bir ihtiyat ile yaklaşmak gerektiğini burada vurgulamak gerekir.[27]

Cevâb:Nüzûl böylesi, kaynaklarda da bulunsun; ne olmuş? Bu rivâyetler sadece şu tür kitâblarda bile olsa ve başka kitâblarda bulunmasa, bu bile **uydurma** delîliolmaz idi. İlim ölçülerine göre, bu tür **toptancı temellendirme** yeterli bir **zayıflık** delîli olamayacağı gibi, kâfî bir karîne bile olamaz. Nerde kaldı **uydurma** delîli olsun. Tam aksine bu, zikredilen hadîslerin sübûtunu, var olduğunu kuvvetlendirir.Şu makale sahibi tarafından inkâr edilmez olduğunu zannettiğimiz îmân esaslarının ve diğer hakîkatların, meselâ târîh kitâblarında da yer alması onların uydurma olduğunun delîli mi sayılacak? Bu nasıl bir ilim ciddiyeti?!…Şu ciddiyetsizliğe, esasen ilmî ölçülerde verilebilecek ciddî cevâblar -başka kimseler ve hüccet ikâmesi hesaba katılmazsa- zâyi'dir.

İddia: Bu noktada dikkat çekmek istediğimiz husûs, bu eserdeki rivâyetlerin tamamının Hz. Peyğamber'e nispet edilen (merfû') hadîsler olmadığıdır. Bilakis toplam yüz yetmiş sekiz rivâyetin yaklaşık altmışı mürsel, mevkuf ve maktu rivâyetlerden oluşmaktadır ki, bu azımsanmayacak bir sayıdır. Bir başka ifâdeyle, delîl olarak kullanılan rivâyetlerin 1/3'ü Hz. Peyğamber'e izafe edilen rivâyetler değildir; başkalarının (sahâbî, tabii vd.) şahsi kanaatlerini yansıtan ve dini açıdan bağlayıcı olmayan nakillerden ibârettir.

Cevâb: Bir: İlim sahibleri bilir ve teslîm ederler ki, şu mevzû'daki **mevkûf** olan, **merfû'** olmayan hadîsler **merfû'**, yani Nebî aleyhisselâm'a dayandırılan hadîsler hükmündedirler. Dolayısıyla ortada müdhiş bir câhillik veya kandırma vardır.

İki: Üstelik **mevkûf** rivâyetler, sâbit olan **merfû'** rivâyetleri te'yîd/pekiştirme sadedinde olunca, **ictihâd ile bilinebilecek** türden bile olsalar, hiçbir sâhada mücerred şahsî kanâat hükmünde olmazlar. Şu mes'elede ise, **mevkûf**lar te'yîd ve takviye edici olarak gelmişlerdir. Dolayısıyla, i'tirâza hiç bir cihetten mahal kalmaz.

Üç: Bir de, kendi ifâdesiyle, **yüzleri aşkın merfû' rivâyet**in yanında **altmışa yakın mevkûf rivâyet**in de yer alması, zayıflık sebebi mi olur, sahîhlik vesilesi mi? Söyleyin ey akıl sahibleri!…

Dört: Hem, (meâlen) **bu mevkûflar** (Sahâbî sözleri) **şahsi kanaatlerdir, dolayısıyla bağlayıcı değildirler, işe yaramazlar** da, sizinkisi ise vahiydir (!) Dolayısıyla kesin delîldir. Öyle mi?

Beş: Kaldı ki, Sahâbe rıdvanullâhi teâlâ aleyhim bir şeye kesin inanıyorsa, ve ona inandıkları kesin delîllerle sübût bulmuşsa, o şeye Mü'minler kesin inanmaya mecbûrdurlar. Başka delîl bulunsun bulunmasın, fark etmez… Çünki ictihâd sâhası dışındaki mes'eleler, bilhassa bir ğaybî husûs

olan îmân mes'elesi işitmeye bağlıdır.

İddia: İslâm düşünce tarihinde hadîsler etrafında ortaya çıkan tartışmalara vakıf olanlar da pek ala bilirler ki, herhangi bir inancı, düşünceyi veya kanaati hadîslere dayanarak savunmak ve buna karşı çıkanları ilzam edip susturmak için en sık başvurulan yol, konuyla ilgili hadîslerin Mütevâtir olduğunu ileri sürmek olmuştur.

Cevâb: Şu süflî düşünceye sahip olan alçaklar bulunabilirse de, böylesi bir karayı Ehl-i Sünnet âlimlerinin tamamına veya bir kısmına sürmeye kalkışanlar sadece kendi yüzlerini karartırlar. Bu iddia, Ehl-i Sünnet âlimleri hakkında bühtân-ı azîmdir. Şu bühtân, seviyesizce bir çamur atma çamurluğudur.Aksine, **İslâm'da sâbit olan bir inancı yıkmak isteyen alçaklar, Mütevâtir olan rivâyetleri tevâtür derecesinden aşağı indirmeye, hatta uydurma olduklarını i'lân etmeye çaba sarf ederler.** Bunu yaparlarken ilmî değil de, sadece şeytânî vesveseleri mesned edinirler.Sözün doğrusu işte budur. **İslâm düşünce târîhini** değil de, **İslâm ilim târîhini** incelerseniz bunun böyle olduğunu göreceksiniz.[28]

İddia: Daha önceki tablolarda görüldüğü gibi, konuyla ilgili hadîsleri nakletmiş görünen birinci tabakadaki kaynak râvîlerin sayısı otuz üçtür. Bu otuz üç kişinin gerçekten Hz. Peyğamber'den bu hadîsleri işittiklerini varsaysak bile, bu sayı acaba **yalan üzere ittifak etmeleri imkânsız olan bir kalabalık** anlamına gelir mi? Kanâatimizce bu sayıdaki bir insan topluluğunun, bir konuda yalan söylemek üzere ittifak etmeleri **imkânsız** değildir.

Cevâb: Bir: **Yalan üzere ittifak etmeleri imkânsız olan bir kalabalık** biçimindeki ta'rîfin doğrusu, **Yalan üzere ittifak etmelerini âdetin imkânsız bulduğu bir kalabalık tarafından rivâyet edilmiş olmak** şeklindedir. İki ta'rîf arasında, ilimden nasîbi olanlarca çok mühim farklar vardır. Biz yine de kendimizin getirdiği miz ta'rîfin kastedildiği hüsn-i zannında bulunmuş olalım. Buna göre diyoruz ve soruyoruz ki; Eğer bu **imkânsızlık**/imtinâ', sırf mücerred **aklî imtinâ'** ise, bunu kimse söylememiştir. Mütevâtir'in ta'rîfinde bahsi geçen **imkânsızlık, âdet'in imkânsız bulmasıdır.**[29] Yoksa, akıl, değil **otuz üç, otuz üç bin** kişinin bile yalanda söz birliği etmesini **imkânsız**/muhâl bulmaz; aksine **Mümkin** bulabilir. Lâkin (âdeten vukû' bulma ve benzeri) delîllerden doğmayan mücerred **aklî ihtimaller** hiçbir akıllı ve âlim tarafından mu'teber kabûl edilmemiştir. Nitekim Allâme Ğazi **Muhammed Ekrem en-Nasbûri es-Sindî, İm'ânü'n-Nazar**'ında şöyle demektedir: "Zîrâ, her ne kadar sayı çok yüksek rakamlara ulaşsa bile aklın kendi başına (belli bir kalabalığın yalanda söz birliği etmesini) câiz/mümkin bulması kalkmaz.[30] O halde kim bu **imkânsız bulma**yı akla isnâd ederse, onun (aklın, böylesi bir topluluğun yalanda ittifak etmesini) **âdet** bakımından câiz bulmadığını kasdetmiştir."[31] Yine Allâme Seyyid **Abdülhâdî Necâ el-Ebyârî** rahimehullah şöyle diyor: "Şunda şübhe yoktur ki, **yalan üzere söz birliği yapılmasından emîn olunan sayı** insanların değişikliğiyle farklı olur. '**Âdet'in muhâl**/imkânsız **bulduğu**' ifâdesi, bu husûsta **âdet'**e dayanılacağını göstermektedir. Bunu muhakkıklardan birçoğu açıkça ifâde ettiler. Öyleyse, **mes'elede akla dayanılması** bir yanlışlıktır. Veyâhud ('**âdet bakımından**' kaydıyla) te'vîl edilen bir sözdür. Bunu Şeyhülislâm söylemiştir. Yani, akıl **âdet**'e bakarak imkânsızlıkla hükmeder. Yoksa **âdet**'ten mücerred olarak aklın câiz bulmasına bakmaz. Zîrâ bu sayı ne kadar yüksek olursa olsun, (yalanda sözbirliği etme **imkânı** ortadan) kalkmaz. Ancak bu câiz bulma **âdet**'le alâkalı

ilmin hâsıl olmasına mâni’ olmaz.”[32] Şu halde burada ya, **aklın muhâl bulması** ile **âdet’in muhâl bulması**nınfarkı bilinmiyor, veya muğâlata yapılmak isteniyor. Hangi **âdet** böylesi bir kalabalığın birbirlerinden habersiz ve meşveresiz olarak bir yalanda birleşmelerini **mümkin** bulabilir? Hele Ashâb gibi âyetlerle ve hadîslerle nihâyet mertebede övülen ve Allah celle celâlühû’nun …**Hepsine de Allah Hüsnâ’yı** (cenneti) **va’d etti**[33] buyurduğu pâk kimseler için bu **imkân**ı nasıl bulabilir?!…

İki: Demek, **kanaatinizce** otuz üç Sahâbî yalan söyler ve yalanda söz birliği eder, bu **mümkindir**,öyle mi? Ne diyelim?!.. Allah celle celâlühû îmân versin. Bizim **kanaatimizce** ise, sizin şu **kanaatiniz** beş para etmeyen şeytânî bir vesveseden ibârettir. Biz, değil otuz üç Sahâbî’nin, tek bir Sahâbî’nin bile yalan söyleyebileceğine inanmayız. Bunu büyük bir edebsizlik ve îmân zayıflığı, sayarız.[34] İnanmak istemeyenler için, değil **otuz üç Sahâbî**’nin rivâyeti, **üçyüz otuz üç Sahâbî**’nin rivâyetinin, hatta, **yüz dört kitâb**ın tamamının hükmü ve haberinin bile bir kıymet ifâde etmeyeceğini bilenler bilir. Mühim olan, kıymet-i harbiyyesi olmayan vehimler değil, İslâm âlimlerinin ve müstakim Mü’minler’in inancıdır. Gerisi boş…

İddia: Muhtemelen bu durum, konuyla ilgili hadîslerin Mütevâtir olduğunu iddia edenler tarafından da fark edilmiş olmalıdır ki, bu iddia sahipleri, konuyla ilgili hadîslerin gerçek anlamda Mütevâtir olmadığı yolundaki i’tirâzlar karşısında geri adım atarak, bu hadîslerin lafzî Mütevâtir, yani gerçek Mütevâtir değil, ma’nevî Mütevâtir oldukları iddiasına başvurmak zorunda kalmışlardır.

Cevâb: Burada büyük bir cehâlet ve açık bir iftirâ var. **Cehâlet şu**:Şu hadîslerle alâkalı **Ma’nevî Mütevâtir**lik hükmü istenilen sayıyı elde edememek sebebiyle değildir.Bu da’vâ/tez dahî her da’vâ gibi (şahıslar ve târîhler de gösterilerek) isbât isterdi. Böyle bir şey ise yapılmamıştır. Şu halde kat’î hakîkatlara zıt olan bu delîlden doğmayan ihtimâl sırtına yüklenilen ağır söz bir gürültüden ibârettir. Kuvvetli zannlar mukâbilinde bile olsaydı, yine de aynı olurdu.Şunlara nihâyet **ma’nen mütevâtirdirler** diyen İslâm âlimlerinden hiçbir kimse, önce, **Nüzûl rivâyetleri lafız bakımından Mütevâtir’dirler**, deyip, sonra da, yan çizerek, **ma’nevî Mütevâtirdirler** dememiştir. Aksini iddia eden, kendinde zerre mikdârı ilim emâneti ve şahsiyet kırıntısı varsa, bunu şahıslar ve târîhleriyle isbât eder. Ama heyhat… Yapılan, sadece ihtimaller vâdisinde şaşkın şaşkın dolanmaktan ibâret…Doğrusu, İslâm âlimleri şu rivâyetlerin **mütevâtir oldukları**ndan veya **tevâtür ettikleri**nden söz etmişlerdir.Bu **Mütevâtir oluş** veya **tevâtür ediş** cinsinin **lafzî Mütevâtir** veya **lafzî tevâtür** ile **Ma’nevî Mütevâtir** veya **ma’nevî tevâtür ediş** nev’ileri(türleri)nin olduğunu ilimden az çok nasibi olanlar bilirler.Sözü edilen **Nüzûl** rivâyetleri için, **Mütevâtir’dirler** diyenler, yani mutlak ifâde kullananlar, elbette **ma’nevîlik** i’tibârî kaydını muhâfaza etmişlerdir.[35] **Ma’nevîlik** kaydını getirenler ise, -Allahu a’lem- biraz da câhilleri ve ard niyetlileri hesaba katarak şu cinsin nev’ini/türünü dahî ifâde ettiler.Şu âlimler, şimdiki zamânımızın câhil ve geri zekalıları gibi rakkaslar değillerdi. Öyleyse neden onlar gibi raksedip kıvırtmış olsunlardı.Câhiller kendi hallerine yansınlar.

İddia: Üstelik, tevâtüre dâir daha önce verilen örneklerde de görüleceği üzere, tevâtürde asıl olan, kesinlik ve netliktir. Halbuki Hz. Îsâ’nın **Nüzûl**’üyle ilgili rivâyetler, detaylarda birbirini tutmamakta, çoğu zamân

birbirleriyle çelişmektedir.

Cevâb: Bir: Burada sözü edilen **kesinlik** ve **netlik** sübûtta ise, doğru; tevâtürde bu lâzımdır. Ancak ma'nâyı göstermekde ise, yanlış. Tevâtür için bu gerekli değildir… Zîrâ, bazı Mütevâtirler'in ma'nâsı veya hükmü kesin ve net olmayabilir. Mütevâtir olan **misvak hadîsi**nin, farzlık mı, vâciblik mi, sünnetlik mi veya müstehablık mı bildireceği gibi.

İki: Kaldı ki, şu rivâyetler hakkında ileri sürülen **kesin ve net olmamak** ve **detaylarda birbirini tutmamak…**şeklindeki ifâdeler, isbâta muhtaç iki da'vâdır. Lâkin sened ve dayanakları yoktur. Zîrâ, **Detaylarda** (çelişki ifâde edecek bir) **birbirini tutmamakta oluşları** sırf bir iddiadan ibârettir. Öyle ki, te'lîf edilebilir lafız farklılıklarının **Iztırâb** ve çelişki olmadığını, âlimler, hatta yeni ilim talebeleri dahî bilirler. Şu rivâyetlerde hangi barıştırılamayacak ve altından kalkılmayacak **detay çelişkisi** vardır? Yoook… Varsa gösterilsin. İmâm Leknevî vâsıtasıyla İbn-i Hacer'den birkaç kez naklettik ki, aralarında ıztırâb/çelişkili farklılıklar bulunan rivâyetlerde **zayıf** olanları **sahîh** olanlarını zayıf hâle getirmez. Yani teferruatlardaki/**detaylar**daki her farklılık kesinliğe mâni' değildir. Nitekim, Kur'ân'daki birçok kıssa değişik münâsebetlerle, farklı lafızlar ve ifâdelerle gelmiştir. İblîsin secde etmeme hâdisesi, Mûsâ aleyhisselâm'ın Fir'avn ile olan mâcerâları gibi… Bir defâsında hâdisenin şu yanı ön plana çıkarılmak murâd edilmiş orası geniş anlatılıp başka taraflar kısa verilmiş, başka bir zaman da başka bir yanı öne çıkarılmak istenmiş, genişçe anlatılıp deminki etraflıca anlatılan taraf kısa geçilmiş olabilir. Bunu, Kur'ân okuyan, onu anlayan ve ona inanan herkes bilir. Dolayısıyla şunu, ancak inkârcılar veya câhillik sarhoşları çelişki zan ve ilân edebilir.

İddia:Bu Haber-i Âhâd hadîslerin sayısının çok olması, onları hiçbir zamân Mütevâtir derecesine çıkarmaz, olsa olsa meşhûr veya müstefîz derecesine yükseltebilir.

Cevâb: Burada da birçok câhillik ve yanlışlıklar var. Çünki,

Birincisi:Şâyet **Mütevâtir** ıstılâhı, Bay Profesör'ün kendince ayrı bir ma'nâya geliyorsa, yani kendine göre farklı bir ıstılâhı/terimi varsa, bu O'nun bileceği bir iştir. Ancak şu takdirde O'nun bu ıstılâhı başkalarını bağlamaz, onunla başkalarını hata etmekle suçlayamaz. **Mütevâtir** ta'rîfinde ulemânın cumhûru söz birliği hâlindedirler: **Yalan söylemekde ittifaklarını âdetin imkânsız bulacağı bir kalabalık tarafından yapılan ve isnâdın her tabakasında şu şartı bulunduran rivâyet.** Hanefîler de şu husûsta sözü edilen Cumhûr'a dâhildir. Yalnız onlara göre rivâyetler, **Mütevâtir**, **Meşhûr** ve **Haber-i Âhâd** olmak üzere üç çeşittir.[36]

İkincisi: Birinci maddede de kısmen ifâde ettiğimiz gibi, **Meşhûr** veya **Müstefîz hadîs** de âlimlerin çoğuna göre **Haber-i Âhâd** cümlesindendir. Hanefîlerin çoğuna göre **Haber-i Vâhid'**in üstünde **Mütevâtir**'in altındadır. Cessâs, Cürcânî ve birtakımlarına göre ise, Mütevâtirin bir türü olup **Mütevâtir** hükmündedir.**[37]** Bir metin bazılarına göre üç, bazılarına göre üçten çok isnâdla gelirse âlimlerin çoğuna göre **Meşhûr Haber-i Vâhid** olur. Yoksa, **haberi vâhid çok olmakla meşhûr olur** sözü câhilliktir ve katıksız bir yanlıştır.

Üçüncüsü: Doğrusu isnâdların (belli şartlarla beraber) çok oluşu bir haberi **Mütevâtir** yapar. Bu çokluktaki isnâdlardan her biri diğerleri göz

önünde bulundurulmazsa elbette **Haber-i Vâhid** hükmünde kalır. Ama şu çok isnâdlar hiçbir zamân ayrı ayrı düşünülmeyeceğinden, onların her birine **Haber-i Vâhid** ismi verilmez. Dolayısıyla şu ifâde[38] hadîs ve hadîs usûlü ilminden haberi olmayan bir kimsenin gelişi güzel ve câhilâne sarfetmiş olduğu bir sözüdür. Başka değil… Hatta, bir çok defa da ifâde edildiği gibi, İbn-i Salâh'a göre bir haberin Buhârî ve Müslim'in rivâyeti olması onu kesin kılar. Bazıları, Buhârî ve Müslim'in rivâyetine bazı husûsların ilâvesi ile bunların kesinlik ifâde ettiğini söyler. Hatta, biz kabûl etmesek de Hadîsçilerden bir çoğu yani İbn-i Hazm ve onun gibi düşünenlere göre her sahîh rivâyet, Haber-i Vâhid bile olsa, kesinlik bildirir.

İddia: Meselâ, Hz. Îsâ'nın ikinci dönüşüyle ilgili rivâyetlere hakim olan fikir, onun bu dönüşünde icraat olarak domuzu öldüreceği, haçı kıracağı ve cizyeyi/haracı kaldıracağı husûsudur. Bu durumda insan, Hz. Îsâ gibi bir şahsiyetin yapacağı en önemli icraatın niçin domuz katliamı veya haçların kırılmasından ibâret olduğunu, yapacak daha önemli işlerin olup olmadığını sormadan edememektedir. Daha ilginci ise, bugün mevcûd olmayan, dolayısıyla, zâten kaldırılmış bulunan cizye ve haracı, Hz. Îsâ'nın nasıl kaldıracağı mes'elesidir.

Cevâb

Bir: Şu sözler, dînî esaslara **ortaçağ mahsûlü** yakıştırması yapan din düşmanlarının, cîfe kokan ağızlarında çiğneye çiğneye çürüttükleri ve iyice kokuşturdukları necâset kokan sakıza benzemektedir.Hakîkaten bir vahiy mahsûlü olan şu pak sözün neresi ortaçağı hatırlatıyor?.. O bir açıklanıverse bari…

İki: Hakîkî ma'nâsı ile **domuz öldürme**, domuz sever domuz aşıklarının kalbini sıkıştırsa da, hem eski, hem orta, hem de yeni çağda, hem mevziî veya sürek avları, hem de domuz kasapları vasıtasıyla olmuştur, olmaktadır ve ileride de Nüzûl-i Mesîh vukû' bulana ve domuzları yok edene kadar -Allahu a'lem- olacaktır. Buna katliâm veya başka bir isim vermek işi değiştirmez.

Üç: Kaldı ki bu **domuzu öldürmek** ta'bîri, **domuzdan yana olmak**, **domuz severlik, domuz âşıklığı, domuz etini helal kabûl etmek** ve **domuzluk** anlayış ve tatbikatlarının yok edilmesi gibi mecâzlara da yorulmuştur ve yorulabilir. Ğâliba **orta çağ** benzetmesi şeklindeki **domuzdan yana**[39]infiâlin (tepkinin) sebebi de bu olsa gerektir.

Dört: Domuzun öldürülmesini yukarıda aktardığımız ve benzeri **mecâzî ma'nâ**lara yoran İslâm âlimlerinin çoğu ortaçağda yaşamışlar idi. Ancak, onların bu hakîkî değil de, mecâzî ma'nâda olan te'vîllerini/yorumlarını göz ardı etmek ve illâ da hakîkî ma'nâya tutunmakta ısrar etmek, eski çağ ile câhiliyye çağını ve şunların inadını hatırlatmaktadır.

Beş: Allah celle celâlühû'nun, öldürülmediğini ve asılmadığını haber verdiği Îsâ aleyhisselâm'ın asılışını ve teslîsi remzeden/simgeleyen **Haç**'ın hem maddî olarak hakîkaten, hem de ma'nevî olarak[40] rûhen ve ma'nen kırılmasına **orta çağ** damgasını ancak Kur'ân düşmanları ve fanatik Hristiyanlar, meselâ Bush'lar, yandaşları ve çorbacıları vurabilir. Bu Haç'ı kırma işine Mü'minler ancak sevinir.

Altı: **Cizyenin kaldırılacağı** ifâdesi, **Kur'ân'daki ve Sünnet'teki açık cizye hükmünün müddetinin şu vakte kadar devam edeceğinin Sünnet'le açıklanması, veya tek bir İslâm Ümmeti'nin var olacağı o günde, cizye verecek**

kimsenin kalmayacağı ma'nâsındadır. Bunda ortaçağı hatırlatan ne vardır? Cizyenin kendisi mi? Evet, Kur'ân düşmanları böyle diyorlar, ama Mü'minler asla… Üstelik, yazıda bir yanda **Cizye'yi Allah ve Resûlü'nden başka kim kaldırabilir?** denilirken, diğer yanda ise, **zâten kaldırılmış bulunduğu**ndan söz ediliyor. **Cizyenin kaldırıldığı** iddiası doğruysa, **Allah ve Resûlü** onu ne zaman ve hangi âyetle ve hangi hadîsle kaldırdı?Hem öldürücü hem de güldürücü bir tenâkuz/çelişki sergileniyor. Kur'ân'ın hükmü olan **cizye**, Mü'minlere göre henüz kalkmamıştır; hükmü duruyor. Yalnız, Mü'minler'in zayıflık ve perişanlığı yüzünden Mustafa Reşîd Paşa'ya i'lân ettirilen Gülhâne Hatt-ı Humâyunu ile **tatbîkattan** zulmen kaldırılmıştır. Lâkin şu anda tatbîki yoksa da, ileride olmayacağını kim söyledi, nereden bildiniz? Yüreğinde zerre kadar îmân olan her Mü'min Allah celle celâlühû'nun hükmünün henüz uygulanamıyorsa da, bir gün mutlaka uygulanması sevdasıyla yanar kavrulur. Kaldı ki, olacağı haber verilenbu **kaldırma, hem hükmünün hem de tatbîkinin kaldırılması** olabileceği gibi, **sadece hükmünün kaldırılması** ma'nâsında da olmuş olabilir. Dolayısıyla henüz tatbîk ediliyor olmaması hükmünün kaldırılması ile ters düşmez. Kaldıran da, Allah'ın emriyle Resûlü… Kime ne? Söylenenler ilimle alâkasız vesveselerden başka bir şey değil.

İddia: Bazı rivâyetlerden anlaşıldığına göre, Hz. Peyğamber ve Ashâb'ı, Hz. Îsâ'nın **Nüzûl**'ünü o kadar yakın görmektedirler ki, bazıları ona selâm bile gönderebilmektedir. Bu ise, Hz. Îsâ'nın inişinin **Kıyâmet**'e yakın gerçekleşecek bir **Kıyâmet alâmet**i olduğu düşüncesiyle çelişmektedir. Bu durum, söz konusu rivâyetlerin, râvîlerin kendi tarihsel perspektiflerini yansıttığına dâir kuşkuları gündeme getirmektedir.[41]

Cevâb: Konuşma ve yazma sanatından haberi olmayanlar işte böylegelişi güzel konuşurlar. Değişik hitâb şekilleri vardır:

Bir: Birilerine hitâb edilir, onunla o muhâtablar değil, onların geçmişleri kasdedilir. "(Ey İsrâîl oğulları!..) Hani sizi Âl-i Fir'avn'dan kurtardık…"[42] âyetinde olduğu gibi. Burada **siz** denilen muhâtablar, Resûlüllah sallallâhu aleyhi ve sellem zamânındaki Yehûdîler ise de, esas kasdedilenler onlar değil, onların Fir'avn zamânındaki atalarıydı. Çünki Âl-i Fir'avn'dan kurtarılanlar atalarıydı, kendileri, yani Kur'ân'ın muhâtabları olan Devr-i Saâdet Yehûdîler'i değil.

İki: Birilerine hitâb edilir, onların **bir kısmı** kasdedilir. Âmm (umûmî/genel) bir şekilde yapılıp ta bazı ferdler kasdedilen hitâblar gibi. **Zikr-i âmm irâde-i hâss**[43]veya **zikr-i küll irâde-i cüz**[44] yoluyla gelen hitâblar… **Ey îmân edenler! size oruç farz kılındı**[45] veya **üzerinize kıtâl farz kılındı**[46] misâli âyetlerde geçtiği gibi, hitâb edilen **Mü'minler**in hepsine değil de, şartlarını bulunduran bir kısmına farz kılındığı diğer delîllerden bellidir..

Üç:Birilerine hitâb edilir, hepsi kasdedilir. Çoğu kez hitablar böyle olur.

Dört: Birilerine hitâb edilir, hiç biri kasdedilmez, yanındaki başkaları kasdedilir. Ta'rîz yollu ifâdeler gibi.

(Ey Resûlüm!) **Yemîn olsun ki**, **eğer şirk koşarsan**, **amelin elbette boşa gider…**[47] âyeti ile, **Bana ne oluyor ki beni yaradana ibâdet etmeyeceğim…**[48]âyeti buna misâl verilebilir. Zîrâ, Allah celle celâlühû, **geçmiş ve gelecek günahlarını sana Allah'ın bağışlaması için sana apaçık bir**

fetih verdik[49]müjdesi verdiği masum bir peygamberine, kendisini kasdederek, şirke girmeyeceğini bile bile **şirke girersen amelin boşa gider**,demez. Dediyse, O'nu değil başkasını kasdetmiştir. Nitekim Habîb-i Neccâr da başkasını kasdetmişti. Buna edebiyâtta geniş ma'nâsıyla **ta'rîz**/dolaylı lâf dokundurma, denir ki, aslında **ta'rîz**, kinâye'nin bir çeşididir.[50]

Beş: Bir kişiye hitâb edilir, aynı inanç ve ehliyyette olan herkes kasdedilir. Aleyhissalâtü vesselâm Efendimize yapılan hitâbların çoğu gibi.

Altı:Birilerine hitâb edilir, onlar değil de onların gelecek nesilleri yâhud gelecekte onların yolunda olacak olanlar kasdedilir.**Kesinlikle, karış karış sizden öncekilerin izlerinden gideceksiniz**,[51] hadîsinde, Sahâbe rıdvanullâhi teâlâ aleyhim'e hitâb edilip sonrakiler kasdedildiği gibi.Münkirler kabûl etmeseler de, biz Mü'minler'in, geleceğini kabûl ettiğimiz Deccâl'dan, Îsâ aleyhisselâm'dan, Mehdî aleyhisselâm'dan ve bazı ileriki hadîselerden bahseden bir çok sahîh rivâyette, muhâtablar görünürde Sahâbe ise de, hakîkatte yüzlerce hatta belki binlerce yıl sonraki Mü'minlerdir.Kısacası, asırlar sonrasına o zamânki kişiler muhâtab alınarak selam yollanır.**Ve ona diriltileceği günde selâm olsun**[52] âyetinde olduğu gibi.Ancak, konuşmayı bilmeyenlere ve konuşulanı anlamaktan âciz olanlara ne denir?Üstelik, hadîslerde, **Sizden kim onunla karşılaşırsa** veya **sizden biri eğer onunla karşılaşırsa** gibi ifâdeler kullanılıyor. O, **Âhir Zamân** peygamberi olduğunu biliyordu. **Kıyâmet**'in kopuş zamânının da **yakın** olduğunu Allah celle celâlühû'dan öğrenmişti. Kur'ân öyle söylüyordu; **Ne bilirsin, belki de Kıyâmet'in kopuşu çok yakındır.**[53]

Hâsılı O, **Kıyâmet'**in kopacağını, bunun pek yakın olduğunu biliyor ve bunlara îmân ediyordu ama, yıl, ay, saat ve dakikasını bilmiyordu. Çünki O'na **sen nerden bileceksin, o'nun** (zamânının) **bilgisini**? Yani, **Kıyâmet**'in kopuş zamânını nereden bileceksin? denilmiştir.[54] Kıyâmet'in büyük ve küçük alâmetleri O'na bildirildiği için onları biliyordu. Ancak, **kesin ânı** bildirilmediği için zamânlarını bilmiyordu. Bu yüzden şu noktalarda gelen vahiy kaynaklı sözlerinin ma'nâsını kesin bir zamân olarak bilmiyor, ihtimalli ifâdeler kullandığı oluyordu. **Kesin ân**ın bilinmesi de, **kimileri için şımarıklık ve azgınlığa götüren i'timâd**/güven**, kimileri için de hayatı felç edecek olan güvensizlik doğurmak** gibi tehlikelerbulunabilirdi. Böylesi mahzûrların ortaya çıkmaması gibi sonsuz hikmetlerle şu **kesin vakit** gizli tutuluyor olabilirdi. Kime ne? Evet, Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem Efendimiz, **Bu gün hiç bir canlı yoktur ki**, **üzerinden yüz sene geçsin de**, **o günde canlı kalsın**[55]buyurdu. Îsâ aleyhisselâm'ın **Kıyâmet**'in kopmasından evvel ineceği, onun inişinin **Kıyâmet**'in kopuşu için elbette **bir alâmet** olduğu, kendisine Allah celle celâlühû tarafından haber verilmişti. Ama bunun **ne zamân olacağı**, yılı, ayı, günü ve saati ile ona bildirilmediği için, bunu bilmiyordu. Olabilirdi ki, bu yüz sene içinde, belki ölümünden birkaç sene sonra gelebilirdi. Ashâbı'ndan kimileri O'na ulaşabilir ve selâmını ulaştırabilirdi. Bunda değil âlimler, sıradan Mü'minler, hatta yeter seviyede akıllı olanlar ve geri zekalı olmayanlar için bile içinden çıkılamayacak küçük bir şübhe dahî yoktur. Nerde kaldı **Nüzûl** hadîslerinin **uydurma olduğu**na dâir, **hüccet** ve **bürhan** bulunsun. Dolayısıyla, **Nüzûl**'ün **çok yakında olacağı ihtimâli** ile **Kıyâmet'in kopuşunun işâreti olması** arasında tenâkuz/çelişki yoktur. Müşkil/problem, îmân, ilim ve kavrayış yokluğu veyâ kıtlığındadır, vesselâm. **De ki,** (ey Resûlüm, veya ey Mü'minler!), **ve selâm** (Allah'ın) **seçtiklerine olsun…**[56] Yani, geçmiş veya gelecek tüm sâlihlere olsun. Nebî

sallallâhu aleyhi ve sellem'den sonra peyğamber olmayan Allah celle celâlühû tarafından seçilen **seçkin** kullar gelmeyeceğini nereden bildiniz?

İddia: Hz. Îsâ'nın nereye ineceği konusu da problem arz etmektedir. Çünki rivâyetlere bakılırsa, Dimeşk'in doğusundaki beyaz minareye veya beyaz köprüye, Kudüs'e, Şâm'a, Ürdün'e veya Müslümanların karargâhına inecektir. Onun nereye ineceğine dâir bu çelişkili ifâdelerin, Hz. Peyğamber'den kaynaklanması mümkün müdür? Bize göre bu durumu, **bu hadîsleri piyasaya sürenlerin** farkında olmadan içine düştükleri bir çelişki olarak yorumlamak, Hz. Peyğamber'i çelişkili bir konuma düşürmekten hem aklen hem de vicdanen daha evladır. Hz. Peyğamber zamânında beyaz minare diye bir şeyin olmayışı da, nasılsa (!) dikkatlerden kaçmıştır.

Cevâb: Bu vesveselere bir çok âlim tarafından nice eserlerle cevâb verilmiştir. Bir ilim adamı ciddiyeti ile bu cevâblara karşı cevâb verilip her biri teker teker çürütülseydi olmaz mıydı? Onlar okunmadı. Çünki iyi biliniyordu ki, okunsaydı onlara cevâb verilemezdi. Bu süâlimize, en saçma sözlere bile cevâb veren Kur'ân'ı kendine rehber yapması îcab eden bir Mü'min, **o cevâblar cevâba değmezdi** şekliyle cevâb veremez. Nitekim, açık saçmalıklara karşı verilen, sözünü ettiğimiz o cevâblar ve **bizim şu cevâblarımız** Kur'ân'ın şu düstûruna uyularak verilmiştir. Zîrâ, biz Mü'minler inanırız ki, Allah celle celâlühû ve Resûlü sallallâhu aleyhi ve sellem'in söylediklerinde, çoğu zamân aklımızla kavrayamayacağımız hikmetler ve incelikler de bulunabilir. Aklımız bilgi, tecribe, hidâyet yokluğu veya eksikliği yanında, nefsânî arzu, şartlanmışlıklar ve saplantıların ablukası altındayken yeterli çalışmayabilir. Bu yüzden de bir çok şeyi kavrayamayabilir. Sayılan şu müsbet değerleri tastamam bulundurduğunu, menfî değerden ise büsbütün sâlim olduğunu kim iddiâ edebilir?!.. Şükür ki, nâmütenâhîyi/sınırsızı, bazen tamamıyla bazen de hiçbir şekilde mütenâhî/sınırlı olan aklımıza sığdıramayacağımızı bilecek kadar aklımız ve îmânımız var. İşte bu çerçevede cevâb veriyor ve diyoruz:

Bir: Nereye ineceği ve **indikten sonra ne kadar kalacağı** ile alâkalı olarak ileri sürülen **çelişki** iddiaları aslâ doğru değildir. … Şu iddiâ da tamamen uydurma bir iddiâdır…

Yukarıda da geçtiği gibi rivâyetlerdeki her farklılık, **Iztırâb** ve çelişki sebebi değildir. Yoksa, hâşa, Kur'ân'da bile, inkârcı kâfirlerin dediği gibi, çelişki ve **Iztırâb** bulunmuş olurdu.

Görülmüyor mu ki, geçmiş kişi ve kavimlerin kıssaları, Kur'ân'ın değişik yerlerinde, değişik değişik şekillerde anlatılıyor. Aynı kıssanın, sıradan kişilerce bile, değişik anlatılmasında, çelişki olmayabilir. Allah celle celâlühû'nun kelâmı olan Kur'ân'da ise kat'iyyen olmaz.

Bu **Iztırâb** (çelişkiyi gerektirecek farklılık), **arası hiçbir şekilde bulunamayacak farklılıklar ve zıdlıklar**da bahis mevzû'u olabilir. Aksi takdirde, bir husûs, bazen şu noktasına dikkat çekilmek istendiği için, bu noktası, bazen de bu noktasına tenbîhte bulunmak için, şu noktası anlatılmadan nakledilir. Elverir ki, ortada, çözümü olmayan bir **içinden çıkılmaz hal** bulunmasın. Şu beyitte ne güzel denmiş…

Nice ayıblayanlar vardır doğru bir sözü,
Belâsıdır yanlış anlayanın ma'nevî gözü.

Peki, **Nüzûl** haberlerinde, halli/çözülmesi imkânsız olan bir **Iztırâb** var

mıdır, varsa, nedir? İnkârcılara göre elbette vardır: **Nereye ineceği** ve **yeryüzünde ne kadar kalacağı**ndaki farklılıklar…

Nüzûl haberlerine inanan Müslümanlara göre ise, ortada, bir çok sebebin içinde bilhassa şu dört sebeble **Iztırâb** ve çelişki yoktur;

Birinci Sebeb: Farklılıklar, mes'elenin, aslında ve özünde olmayıp, bir takım teferruatlarda/ayrıntılardadır ve görüldüğü gibi yok denecek kadar azdır. **Nerede inecek, ne kadar kalacak?**. Bu, mes'elenin sübûtuna (var olmasına) mâni' değildir. Bu tür, teferruattaki farklılıkları, ilim sâhibleri, **Iztırâb** ve çelişki sebebi olarak kabûl etmemişlerdir.

İkinci Sebeb:Sübûtu, **Tevâtür** derecesinde kesinleşmiş bir rivâyet, başka, zayıf, hatta sahîh rivâyetlerdeki çelişki ve **Iztırâb** sebebi olabilecek farklılıklarla, yani, Münker ve Şâzz rivâyetlerle, asla Muztarib olmaz ve düşmez. **Iztırâb**ın gerçekleşmesi için, farklı rivâyetlerin sahîhlik derecelerinin denk olması gerekir. Burada, böyle bir şey yoktur. Öyleyse, daha sahîh olan rivâyet alınır, diğeri de atılır.

Üçüncü Sebeb: Kimilerinin zannettiği gibi, şu tartışmalı noktalarda Mevkûf olan, yani Sahâbe'den gelen sözler, değersiz değildir. Zîrâ, onlar, Ehl-i Kitâb'tan alındıklarına dâir alâmet olmadığı takdirde, Merfû' (Nebî aleyhisselâm'dan alınma) hükmündedirler.

Dördüncü Sebeb: Kaldı ki, detaylardakı farklılıklar, arası barıştırılamaz farklılıklar değildir. Nitekim, Şu anda yaşayan Pâkistânlı büyük fıkıh ve hadîs âlimi,

Takıyyüddîn el-Usmânî, şöyle diyor:

Beyaz Minare'nin yanında, **Dimeşk'in doğusunda**, **Beyt-i Makdis'de**, **Ürdün'de**, **Müslümanlar'ın toplanmış ordularında** inecektir, gibi değişik ifâdeler, içinden çıkılmaz bir çelişki midir? Hayır… Âlimler, bunu Îzâh etmişlerdir. Bu, değişik ve çelişik gibi gözüken rivâyetleri onlar, birkaç şekilde, te'vîl ve te'lîf etmişlerdir.[57]

Birincisi: Dimeşk'tır. Nevevî ve Berzencî[58]

İkincisi: En meşhûr rivâyet, bu (Dimeşk'in doğusunda, Beyaz Minare'nin yanında) rivâyet(i)dir.

Üçüncüsü: Kuvvetli ihtimalle, İbn-i Mâce'de geçen **Beyt-i Makdis'te inecektir** rivâyetidir. Bu, diğerleriyle çelişmez. Çünki, Beyt-i Makdis, Dimeşk'in doğusudur. Müslümanlar'ın o zamânki ordular topluluğu oradadır. Ürdün, **Sıhâh**(lügatın)'da olduğu gibi, Kevre'nin (veya Küre'nin) ismidir. Beyt-i Makdis, onun içindedir. Rivâyetler, böylece birleşmiş oldu. Şu anda, (Süyûtî zamânında), Beyaz Minare yoksa da, **Nüzûl**'den önce mutlaka olacak, yani Kûdüs'e inecektir. **Süyûtî**. **(Misbâhu'z-Zucâce)**

Reşîd Ahmed Cüncûhî de,

Kudüs'e inecektir, demiştir. Yalnız, **Cüncûhî**'nin te'vîli şöyledir:

Nüzûl, Beyt-i Makdis'te olacak. Ama, doğu tarafında. Beyt-i Makdis'in doğusu, çok geniş olduğundan, çok yerleri ihtimalde bulundurur. Bu yüzden, bedel getirmek veya (cümlede atf-ı) beyan ile, Dimeşk (lafzı) getirildi. Böylece ma'nâ, **Doğunun Dimeşk bölgesinde** veya **doğuda, yani Dimeşk'te** inecek, şeklinde olur. Dimeşk'in doğusunda değil, Beyt-i Makdis'in doğusunda, yani **Dimeşk**'te inecektir. (Cüncûhî'nin sözü bitti)[59]

Cuncûhî‘ye göre, Beyt-i Makdis, **Dimeşk**‘in batısında, **Süyûtî**’ye göre ise doğusunda, olmuş oluyor. Açığı o ki, **Cuncûhî**’nin te’vîl’i daha kuvvetlidir. Zîrâ, Beyt-i Makdis, **Dimeşk**‘in doğusunda değil, güneybatısında, **Dimeşk** de, kuzeydoğusundadır. Bölge haritasının da böyle olması, **Cüncûhî**‘yi te’yîd etmektedir.

Dördüncüsü: Böyle bir te’vîl, Müslim hadîsindeki, **Şarkiyye Dimeşk** sözüne zorakilikle uyuyor. Zîrâ, bu hadîste, Beyt-i Makdis’in sözü geçmiyor ki, **Beyt-i Makdis’in doğusunda Dimeşk’te inecek** şeklinde anlaşılsın.

Süyûtî, **Cüncûhî** ve onların te’lîfini benimseyenler, bu hadîsi böyle bir te’vîle, **Nüzûl-i ‘Îsâ** aleyhisselâm’ın Beyt-i Makdis’te olacağını iddia ettikleri hadîsten dolayı ihtiyaç duymuşlardır. Bunu, hadîslerde bulamadım. Herhalde **İbn-i Mâce’**deki, hadîsi kasdetmişlerdir. Ancak, bu ma’nâ, anılan **İbn-i Mâce** hadîsinde açık değildir. Sözü edilen Hadîs’in lafzı şöyledir:

Ümm-i Şureyk şöyle dedi: Ya Resûlallah! Harp o zamân nerde olacak? Resûlullah da, Arabların çoğu o gün, Beyt-i Makdis’de olacak. İmâmları onlara sabah namazını kıldırmak üzere öne geçince bir de ne görsünler ki, Meryem oğlu ‘Îsâ aleyhisselâm inecek… buyurdu.

Bu hadîsde anlatılan, Arabların çoğunun o gün Beyt-i Makdis’de oluşu ve İmâmlarının salih bir kimse olduğudur. Sonra, ‘Îsâ aleyhisselâm’ın inişini yeni başlayan bir cümle ile zikretti ve o cümlede iniş yeri zikredilmedi. İniş yeri Beyti’l-Makdis de olabilir, bir başka yer de… Bu yüzden, bu hadîs, **Dimeşk**‘in doğusunda ineceğini haber veren **Müslim**‘deki hadîse ters değildir. Bu sebeble te’vîle hacet yoktur.[60]

‘Îsâ aleyhisselâm’ın yeryüzüne indikten sonra ne kadar kalacağı husûsundaki rivâyet değişikliklerine gelince… Burada da, içinden çıkılmaz bir hal yok. Zîrâ, **kırk sene**, **kırk beş sene** ve **yedi sene** kalacak, rivâyetleri âlimler tarafından te’lîf edilmiştir. Kimileri, semaya kaldırılmadan evvel otuz üç, indikten sonra da yedi sene olmak üzere toplam kırk sene kalacağını, İmâm Berzencî ise böyle bir te’vîl’e hacet olmadığını, zîrâ (tahsis yoksa), azın çoğa mâni olmayacağını, kırk rivâyetinin de küsurun atılmasıyla söylenmiş olabileceğini[61] söylemiştir.[62]

Ben (Hüseyin Avnî) **de derim ki,** âciz kanaatime göre, bu te’lîf bazı rivâyetlerin sebebsiz heder olmaması maksadına dayanmaktadır. Şunların ısrârla sâbit olmadığı farzedilse bile, böyle bir îzâha da lüzûm kalmayabilir. Çünki kırk sene müddeti bildiren rivâyetler hem daha çok hem de daha kuvvetli olduğundan kesinleşen kanaatin bu olması îcâb eder.

Hem, bu nokta, **Nüzûl-i ‘Îsâ** aleyhisselâm’ın **sübût**una mâni’ olamayacak ayrıntılardan biridir. Böyle bir ayrıntı ile sıhhate engel olabilecek ıztırâb gerçekleşmez. Bu, ard niyetli olmayan ilim erbâbına ma’lûmdur.

İki: Haberlerin cevherinde ve aslında değil de teferruâtındaki değişiklikler, ne zamândan beri, hangi ilim sahibine göre, **her hâl ü kârda onların aslının sâbit olmadığı**nın delîli oldu? Tamamen câhilce ve münkirâne bir söz.Kaldı ki, bu iniş seyri içinde, değişik yerlere **inip konaklamak** da, **oraya inmek** veya **konmak** olarak ifâde edilmiş olabilir. Öyle ya, ne hadîsler ne de onlara îmân eden Mü’minlerden hiçbir kimse, **tek bir yere inmek ve oraya çakılıp kalmak**tan söz etmemiştir. Elbette bazı yerlere gidecek. Kimi râvîler bu yerlerden birini, diğerleri de başkalarını hatırlamış olabilir ki, bunlar birbirini tamamlarlar.Şu **Nüzûl** haberinin, **Ma’nevî Mütevâtir** olduğunu söyleyen

âlimler, bunların her teferruâtı (ayrıntısı) bakımından değil de, aslı ve cevheri olan **iniş** itibarıyla **Mütevâtir** olduğunu söylemişlerdir. Zâten Mütevâtirin **ma'nevî** oluşu da bundandır. Yoksa, **Ma'nevî** değil de, **Lâfzî Mütevâtir** olurdu.

Üç:Âdil râvîler için kullanılan **hadîsleri piyasaya sürenler** biçimindeki süflî ve mübtezel ifâde, söz sâhibinin şahsiyet, edeb ve terbiyesinin net bir röntgeni… **Birilerince piyasaya sürülenler**in, ilimle ve edeble bağdaşmayan **piyasaya sürdükleri** şu sözlere bakınız!…

Dört: Beyaz minâre'nin o zamân bulunmaması ileride de olmayacağı ma'nâsına mı gelir? Elbette ki gelmez. Aksine bu ifâde, gösterilen mu'cizenin ayrı bir buûdunu da ortaya koymaktadır. Gûya bir **çelişki** yakalamanın kof ve câhilce hava atmaları… Dolayısıyla, şurada hem koyu bir câhillik, hem de muğalâtadan (demagojiden) öteye gitmeyen, hatta muğalâta haysiyetinde bile olmayan şeytânî bir vesveseyle karşı karşıyayız. Kaldı ki, lafızlardan anlaşılan ma'nâlar her zaman aynı olmayabilir. Dolayısıyla, minâreden o zaman anlaşılan belki şimdi anladığımız değildir?… Böylesi ihtimâllerin olduğu yerde onca insanı yalancı i'lân etmek iyi niyyet ve ilimle ne kadar bağdaşır?

İddia:Bazı rivâyetlere göre, Hz. Îsâ'nın nefesi, gözünün gördüğü son noktaya kadar erişmekte ve eriştiği insanı öldürmektedir. Bu anlatımın da mucize kavramıyla bile îzâh edilemeyecek kadar **'mitolojik'** bir nitelik taşıdığı ortadadır.

Cevâb: Şu ifâdelerde örtülü, hatta açık bir **mu'cize inkârı**nın yatmakta olduğu, gözü görenler, zevk-i selîm ve üslûb âşinâlığına sahib hemen hemen herkes tarafından sezilebilir; hatta açıkça görülebilir. Anlayacağınız, mes'ele, **mu'cize inkârı** mes'elesi… Merhûm Şeyhü'l-İslâm Mustafâ Sabrî Efendi, ömrünü âdeta mu'cizeyi inkâr eden Mısır'lı âlim kılıklı sapık ve zındıklara cevâb vermekle geçirmiştir. **Mevkıfu'l-'Akl**'iniokuyacak olanlar, bunu açıkça göreceklerdir.Biz, bir anlık da olsa, bu mes'ele, **mu'cize inkârı** mes'elesidir şeklindeki sezgimizde yanıldığımızı var sayalım ve soralım; Söyler misiniz, mu'cizeye inanıyor musunuz? Mu'cizenin ölçüsü ve sınırı nedir? Şu soruların cevâbını lütfedip bir şekilde açıklasaydınız, işimiz biraz daha kolaylaşacaktı. Ama, neyse biz muhtemel bir muhâli/olamazı bekleme sevdâsını bir yana koyup işimize bakalım;Her halde şu **mitolojik** olmakla yaftalanan husûsiyyet, **ümitsiz hastaları sebeblere tutunmaksızın fizik üstü yollarla iyileştirmek**ten[63] daha akıl almaz değildir. **Ölüyü diriltmek**ten, **Topraktan kuş şeklinde bir şey yapıp ona rûh üfleyip onu kuş yapmaktan**[64] daha zor değildir. **Kesilen, kıyma yapılan, kıymaları yoğrulan kuşlardan değişik dağların başına konduktan sonra, onları çağırınca, o çağıran nefesle onları bi iznillâh diriltmek**ten[65] daha imkânsız değildir. **Göz açıp kapayacak kadar bir mikdardan da az bir zamânda Belkıs'ın Yemen'deki tahtını Şâm'a getirmek**ten[66] fazla bir şey değildir.[67]Basit bir teknolojik aletle onlarca, hatta binlerce kilometre ötesini yakabilen insanoğlunun bu gücünün gerisinde kalacak olan bir **mu'cize** ne kadar mu'cize olur?… **Mitoloji, hayâl, masal** veya **esâtîr** gibi birçok vasfı kadîm gâvurlar öteden beri Mü'minler için her zamân yakıştıragelmişlerdir. Bunlar eskimiş ve kokuşmuş yaftalardır. Bunun böyle olduğunu Kur'ân okuyanlar çok iyi bilir. Kimse bunları Kur'ân'da ve Sünnet'te aramasın…Sübhanellah!.. Ne dehşet benzerlik… **Kalpleri birbirine benzedi.**[68]Dolayısıyla işleri de…

İddia: Ortaçağ İslâm ulemâsı, **bu hadîsleri piyasaya sürenler**le aynı veya

yakın tarihsel şartlarda yaşadıkları ve o çağda dogmatik ve mitolojik zihniyet egemen olduğu için, bunu gerçekleştirememiş olabilirler.

Cevâb: Piyasaya sürmek bayağı ve süflî ifâdesi yakıştırılan koca bir Ümmet namına, **esas piyasaya sürülen, şu süflî yakıştırmaların sâhibleri ve iblisvârî vesveseleridir**, denilse bizim çelebilerimiz ne der, bilemiyorum?!… Hele şu **doğmatik'**lik!… **Dogme** (doğma): Akîde, i'tikâd, mezheb, rey. Bu kelime ekseriya sözü hüccet, sened addedilen bir zât tarafından tahakküm yoluyla kabûl ettirilen ve her türlü tedkîk ve tenkîdin üstünde tutulan rey/görüş ve fikir ma'nâsında kullanılmıştır. **Dogmatigue** (doğmatik): Kesin inanmakla alâkalı, taklîdle alâkalı. Philasophie=Felsefe-i îkâniyye (kesin inanç felsefesi), i'tirâz kabûl etmeyen bir takım mebâdî'yi (mebde'leri/başlangıçları) kabûl eden felsefe ki, her şeyin şübheli olduğunu ve isbât edilmemiş olduğunu söyleyen **lâ edriyye**/bilmiyorumculuk, **reybiye** (Scepticisme/şübhecilik) mezhebi ile aklın salâhiyetini tedkîk eden **tenkîdiyye** (criticisme)/tenkîdçilik mezhebinin mukâbili/karşıtıdır. **Dogmatisme** (doğmatizm):Taklîdçilik, tahakkümcülük, kesin inanmacılık, kesincilik. Kendi görüşünü delîl getirmeden kesin nass/delîl gibi kabûl etmek, yâhud, **muhakkıkların sözünde böyle gelmiştir** diyerek kendi söz ve tezini tahakküm edercesine te'yîd etme mesleği, delîlsiz tasdîk mezhebi.[69] Yani, günümüzdeki kullanıldığı biçimiyle ve daha açığıyla, **bir şeyin doğru olduğunu tartışmasız kabûl etmek ve ona inanmak, dîn ve îmân asabiyyeti sahibi olmak** biçiminde ifâde edilebilecek suçlama, îmânını ve dînini tartışma mevzû'u yapmayan Mü'minlere, îmânsızlardan gelen süflî bir ayıplama ise de, bu, ayıplanan Mü'minler için haddi zâtında bir şereftir. Bu, bâtıl inanışlarını ve süflî saplantılarını kesin doğrular kabûl eden ilâhî, ama tahrîf edilmiş semâvî veya semâvî olmayan dinlere, yani **ideoloji** ve **zihniyetler**e mensûb kimseler için bahis mevzû'u olacak olan **doğmatiklik** ise, hakîkaten affedilmeyecek bir kusurdur. Lâkin şu sözü kullananlar çoğu zamân, îmânını ve Müslümanlığını münâkaşa/tartışma mevzû'u yapmaya yanaşmayan Mü'minleri karalamayı hedeflemişlerdir; diğerlerini değil. Keza, **mitolojik**lik, suçlaması dahî öyle…**Mythologıe** (mitoloji): Öncekilerin uydurmaları ilmi, câhiliyye masalları ilmi, **eski zamân putperestlerinin ilâhlarına dâir hikâyeleri**.[70] Dolaylı, hatta doğrudan İslâm âlimlerine yakıştırılan bu edebsizce ve terbiyesizce ifâde karşısında hangi kibârlık budalası çelebimiz bizden ifâde nezâheti ve muâmele nezâketi bekleyebilir? Unutmamak lâzımdır ki, sözü edilen İslâm âlimleri İslâm dünyasında yaşıyorlardı; zamâne akademisyenlerinin çoğu gibi dolaylı veya dolaysız, doğmatikliğin asıl sâhibi Oryantalistlerin rahle-i tedrîsinde tornadan geçirilmiyorlardı. Şu söz Kur'ân'ın ifâdesiyle, inkârcılarca Kur'ân'a ve Sünnet'e yakıştırılan bir yaftadır. Yoksa, yaftalanan, gerçek **mitoloji** olan **hâli hâzır mevcûd bulunan Ehl-i Kitâb ve beşeri ideoloji hurafeciliği** değil… Şu inkârcı ağzı Mü'mine yakışmaz. Birkaç Grekçe asıllı kelimeyle **entellektüel bilmem nelik** yapmak îmân ile barışmaz. Lütfen aklımızı başımıza alalım… O zamânki âlimler, her türlü bâtıla ve yanlışa karşı çelik sedler oluşturuyor, onlarla mücâdele etmeyi hayatlarının çok mühim bir ğayesi biliyorlardı. Ha, o zamânlarda da sırtını zâlim idârecilere dayayıp Ehl-i Sünnet Müslümanlara kan kusturan beslemeler vardı. Mu'tezile ve benzerleri gibi… Ne var ki onlar, eserleriyle beraber târîhin çöplüğüne fırlatıldılar ve çoktan unutuldular. Mü'minler'in müktesebâtında artık onlardan bir şey yok, merak etmeyin. Ancak küfür cephesinin kadrolu çöpçüleri, şu günlerde o çöplüklerde eşinmekte, sözü geçenlerin -bağışlayınız- necâsetlerinde burunlarının uçlarıyla boncuk

aramaktadırlar… Yazık… Binlerce yazık… Geçmişe göre, inkârcılığı yanında zâlimliği ve merhametsizliği kat kat artan ve katmerli hale gelen atmosfer içinde, zulme, zâlime, küfre ve kâfire karşı mücâdele etmek şöyle dursun, onlara yaranmaya çalışan, maşalık yapan, kuyruk sallayan ve yaltaklanan şimdiki alçak hokkabazlara ne diyeceksiniz?… Zâlim avcıların cins köpeklerine ne söyleyeceksiniz?.. Demek, **orta çağlarda doğmatik ve mitolojik zihniyet hâkim olduğu için, o zamânki veya o zamâna yakın olan âlimler doğru ve gerekli bir işi gerçekleştiremediler. Bu hurâfelerin hurâfeliğini tesbit edemediler. Ettilerse de i'lân edemediler?** Öyle mi?..

Onları, küfür otoriteleri olan zâlim avcıların sadık köpekliğini hayatının vazgeçilmez ğâyesi bilen, sâhibinin sesi çorbacı şaklabanlar mı sanmıştınız, yoksa?…Onları, dünyaları için, hatta bir hiç uğruna, harcamadığı, satmadığı, hatta hibe etmediği bulunmayan, hatta sırtlanmadığı alçaklık bırakmayan alçaklara mı benzettiniz, yoksa?…Onlar, dinlerine zarar dokunur korkusuyla dünya ve dünyalıklardan uzak olmak yüzünden can verdiler, şimdinin onlara çamur atan çamurlarıysa dünyayı elde etmek için şahsiyetlerini ve îmânlarını vermekteler…Ya, **şirk ve putperestlik doğmatizmi ve mitolojisi** atmosferinde yaşayıp, onların patronlarının âzâd kabûl etmeyen köleliğini benimseyen, hazmeden ve **içselleştiren** âlimlikle alâkası olmayan **ilim** değil de **bilim adamları**(!)… Onların doğruyu tesbît ve i'lân edebilme şansları ne kadardır, dersiniz?.. Mütaffiflik yapmadan,[71] kara çalmakta olduğunuz kimselere karşı kullandığınız ölçü ve terazinizle bunu da bir ölçüp tartınız isterseniz… "Bize Allah yeter. O ne güzel vekîldir…"

İddia:Hz. Îsâ'nın **Nüzûl**'üyle ilgili hadîslerin son derece problemli, hatta Hz. Peyğamber'e aidiyeti kuşkulu oldukları, bunların büyük ihtimalle, Yahudi ve Hristiyan kültürü başta olmak üzere, çevre kültürlerden etkilenerek ortaya atıldıkları da söylenebilir.

Cevâb:İsbâtı olmayan, delîli bulunmayan süflî ve câhilce bir tahmin… İlim ve akıl ölçüleriyle alâkası olmayan vehim ve hayâl mahsûlü bir zırva… **Kahrolsun** (ileri seviyede zanna dayalı) **çokça yalan söyleyenler**!…[72]Müslümanım diyen ve mümkin mertebe İslâm'ı yaşamaya çalışan bir kimseye, **senin, dinsizlerin, îmânsızların, namussuzların, itlerin ve ipsizlerin atmosferi içinde olmakla, onlardan te'sîrlenerek onlardan olma ihtimalin var** deyip buna dayalı hüküm verene ne denir? Şu delîlden doğmayan mücerred ihtimâlin hangi ilmî kıymeti olabilir?Bu rivâyetlerin Yehûdî kültüründen te'sîrlenerek ortaya çıkmadığı, aksine, **O**, **öldü ve gelmeyecek** inancının Yehûdîliğin has görüşü olduğu, âyetlerle, hadîslerle, Ümmet'in inancı, târîhi hakîkatler ve akl-ı selîm ile kesin bir şekilde bilinmektedir. Şurada yapılmakta olan, **yavuz hırsızın ev sahibini yakalaması**dır; başkası değildir.Mevzû' ile alâkalı hadîs rivâyetlerinin Hristiyan kültürünün te'sîri ile yapılmadığının kat'î delîllerinden birisi de şu rivâyetlerde yer alan ve Hristiyanların, **yem olarak harcanması** düşünülemeyecek seviyede kendilerince vazgeçilmez olan (bâtıl) inançlarını temelinden yıkan açık ifâdelerdir.Kaldı ki, Hristiyanlık'ta bozulmamış doğrular bulunabileceği gibi, kısmen veya büyük ölçüde değiştirilerek bozulan doğru kırıntıları da bulunabilir. Her şeyde olduğu gibi, bunun da temel ölçüsü, kesin ve son belirleyici Kur'ân ve Sünnet'tir. Zîrâ;**Şübhesiz ki; o** (Kur'ân), **elbette bir kavl-i fasldır**[73]. [74]

Geçmiş Yehûdî ve Îsevî Şerîatları hakkında bizim Şerîatımızın hükmü nedir?

O Şerîatlerin (hükümler, emirler ve yasakların) Allah celle celâlühû'dan olduğu, ya Kur'ân ve Sünnet'le sâbittir, ya da değildir. **Sâbit ise,** Kur'ân ve Sünnet onların Allah celle celâlühû'dan geldiğini ve hak olduğunu tasdîk eder. Mü'minler de onlara îmân eder, onların Hak'dan geldiğini ve hak olduğunu kabûl ve tasdîk ederler.Kur'ân ve Sünnet, Hak'tan geldiğini ve hak olduğunu tasdîk ettiği o şeraitlerin, ya o zamânla sınırlı olduğunu, Ümmet-i Muhammed zamânı için ise hükmün başka olduğunu bildirir, yâhud da bildirmez. **Yani,** Kur'ân ve Sünnet, **o geçmiş Şeriatleri**, **Ya nesheder**, **veya neshetmez**. **Neshetmezse**,O Şerîatler bizim de Şerîatımız olur. **Neshederse**,Ya tamamen nesheder veya kısmen nesheder. **Tamâmen neshederse**,O şerîatler, artık, ilâhî irade ile, **hükmü belli bir zamânla sınırlı kılınan ve tatbîk müddeti sona erdiği sâhibince haber verilen** hak Şerîatler olmakla, bizim için, mer'iyyetten (yürürlükten) kalkmış olur. **Kısmen neshederse**,Neshedilen miktarının hükmü ilâhî irade ile sona ermiş, neshedilmeyen miktarı ve kısmı ise bizim de şerîatimiz olarak kalmış olur.Allah celle celâlühû'nun iradesine ambargo koyup, **Nesh olmaz** diyen ve bunu, Kur'ân'ın diğer kitâbları **Musaddık**/tasdîk edici oluşuyla çelişkili gören Abduh ve Reşîd Rızâ gibi hasta beyinli ve yürekli -esasen muhâtab alınmaya bile değmeyecek- kimseler olup, İslâm düşmanı siyaset odaklarının maşalarıdırlar. Ne var ki, avâmı ve bilgisizleri de hesaba katmak lâzım oluyor. **Başka bir ifâdeyle**,Geçmiş Şerîatler Kur'ân ve Sünnet'le **ya çelişirler veya çelişmezler**. **Çelişirlerse**,Onları kabûl etmez, reddederiz. **Çelişmezlerse**,Ya Kur'ân ve Sünnet kanalıyla gelirler, ya başka kanallarla gelirler.Kurân ve sâbit Sünnet kanalıyla gelirler ve **hükümlerinin müddetinin sona erdiği** yine Kur'ân ve Sünnet'le bildirilmişse, onlar bizim Şerîatimiz olmazlar. Kur'ân ve Sünnet'le **müddetlerinin sona erdiği** açıklanmazsa, o zamân onlar bizim de Şerîatimiz olurlar. **Kur'ân ve Sünnetle gelmezlerse**,Onları ne inkâr ederiz ne de kabûl ederiz. Haklarında susarız. Zîrâ,**"Ehl-i Kitâbı ne tasdîk ediniz ne de yalanlayınız"**[75]emrinin muhâtablarıyız. **Îsâ aleyhisselâm öldü ve gelmeyecek** inancının ilk ve asıl sâhibleri olan Yehûdîlerin kültürünün, hatta zâlim siyâsetinin te'sîri altındaki zavallılara ve **paragöz karagözler**e ya ne demeli?

İddia: Yine konuyla ilgili bazı hadîslerde Mesîh'in Deccal'i öldüreceği, adaletle hükmedeceği, yeryüzüne güvenliğin hakim olacağı, dolayısıyla aslanların develerle, kaplanların ineklerle, kurtların koyunlarla bir arada yaşayacağı, bebeklerin ellerini yılanların ağzına sokacakları, ama yılanların onları sokmayacakları anlatılmaktadır.M.Ö. VIII. yüzyılda yaşadığı tahmin edilen Benî İsrail peygamberlerinden İşaya'nın kitâbında kurtarıcı Mesîh hakkında anlatılanlar da neredeyse aynıdır.

Cevâb: Şu mübtezel ifâdeler bize, bir takım âyetleri hatırlattı. **…Ve** (O Muhammedü'l emîn aleyhissalâtu vesselâm birileri tarafından) **öğretilen bir mecnûndur, dediler.**[76] **Kâfirler diyeceklerdir ki, bu, sadece, geçmişlerin masalları ve uydurmalarıdır**. (mitolojik haberlerdir.)[77] **Onlara, Rabbiniz ne indirdi, denildiğinde, öncekilerinin** (mitolojik) **masallarıdır, dediler.**[78] **Bu, öncekilerin** (mitolojik) **uydurmalarından başka bir şey değildir.**[79] **Dediler ki,** (Muhammed sallallâhu aleyhi ve sellem) **onları yazdı.**[80]Hâsılı, şu **mitolojiklik** ve **uyduruk masal** sözü tanıdık bir söz, âşinâ olduğumuz bir suçlama…Şu sözü ve karalamayı, kâfirler ve müşrikler, geçmişten günümüze, sürekli Kur'ân için kullanageldiler. Bu vasfı hak eden sözler çok çeşitli olsa da, onlar bunu hemen hemen sadece Kur'ân ve Sünnet için kullandılar.

Şimdilerde ise, Müslüman olduğunu iddia eden ve Müslümanlardan, hatta âlimlerinden olduğu zannedilen kimselerce sahîh, hatta Mütevâtir Sünnet ve Ümmet'in icmâı ile sâbit i'tikadları için kullanılmaktadır.Ellerinde, beş para etmeyen akıllarından başka bir mesned, ucu müsteşriklere dayanan şeytânî ve bâtıl vesveselerden başka hiçbir dayanacakları şeyleri de yoktur. Ama hayâ etmeden kesin ifâdeleri kullanmaktan da geri kalmamaktadırlar.Evet, âlimlerce tesbît edilen bir takım uydurma rivâyetler, hakîkaten **geçmişlerin** veya **şimdikilerin uydurmalarından**dır. Lâkin bunun tesbîti ve ta'yîni için sağlam ilmî ve aklî ölçüler olmalı.Şâyet şu noktada elimizde bir ölçü bulunmaz da, uğraşmakta olduğumuz câhillerin **ölçüsüzlük ölçüsü**yle hareket edecek olursak, iş, içinden çıkılmaz hâl alır. Şu ifâde ve suçlama birilerince Kur'ân için de kullanılır hâle gelir. Öyleyse, bu ölçünün ne olduğuna cevâb vermeden önce, ne olmadığına iyi dikkat etmeliyiz.Bu ölçüler; Küfür cephesinin kurduğu ve geliştirdiği müesseselerde ekilen, çimlenen ve büyütüldükten sonra, müsteşriklerin rahlesinde, onların solukları altında, onlara âid fikirlerle ve anlayışlarla yetiştirilen beslemelerin tesbît ettiği ölçüler olamaz. Bu ölçülerin ne olacağında ise aklı başında ilim sâhibi Mü'minler tereddüt etmezler. Bunlar elbette Ehl-i Sünnet'in Rebbânî âlimlerinin eserlerinin gösterdiği ölçülerdir. Hakkın hikmetine bakın ki, İslâmî hakîkatlere karşı harb i'lân eden müsteşrik tohumlarının tamamının, makamları, mevkileri ve rütbeleri ne olursa olsun, akılları ve gözleri, önlerine konulmuş çanakta… Kafalarında sekiz yaşındaki çocuğun bile akıl ve muhâkemesi yok. İlim ise, Hak getire… Her bakımdan ümmî kimseler… Şu iddianın sahibine, **Senin bu iddian yaklaşık yüz elli seneyi aşkın bir zamân önce keşişler tarafından Hindistan'daki Müslüman âlimlere karşı ileri sürülen, müsteşrikler tarafından ortaya atılan iddialarla yer yer kelimesi kelimesine aynı.**[81] **Senin hadîsler hakkındaki, şübhe ve vesveselerin Kaitâno'nun dedikleriyle nerdeyse aynı.**[82] **Senin şu ölçüne göre, buna ne cevâb verirsin**? şeklinde bir süâl sorulsa, ne cevâb verirdi bilemiyorum.

İddia: Peki Hz. Îsâ'nın **Nüzûl**'üne adeta dinini savunurcasına, tutkuyla ve Hz. Îsâ'nın **Nüzûl**'üne inanmayanlara kafir diyecek kadar hırsla savunan el-Keşmîrî, Muhammed Şefi' ve el-Kevserî gibi çağdaş ulemâya ne demeli? Hasımlarını her vesileyle, hem de uzun bir dille eleştirmekten, hatta bununla yetinmeyip yargılamaktan ayrı bir zevk duyan el-Kevserî, bu eleştirel tavrını niye Hz. Îsâ'nın **Nüzûl**'üyle ilgili hadîsler karşısında sergileyememiştir? Bunun cevâbı açık ve nettir: Dogmatik, taklitçi ve katı gelenekçi zihniyet!

Cevâb

Bir: **Dînini savunurcasına** ifâdesi yanlış. Onlar, dinlerini ve dinlerinin kaynaklarını savunuyorlardı; **ca**'sı fazla. Ğayb ile alâkalı bir peyğamberî mu'cizeye îmân etmeyi ve mu'cize sâhibini savunuyorlardı. Kimse müsteşriklerin ve papazların avukatlığına soyunanların ve onlara maşalık yapanların dediklerine bakmasın…

İki: Kevserî, **hasmını her vesîleyle** tenkîd etmezdi. Bu, ona atılan ve atanın suratına dönecek olan haksız bir çamur… Aksine O, hasmını çoğu kez **haklı vesîleyle** tenkîd ederdi. Bir beşer olarak bazen yanıldığı da olabilir. Ancak, **her vesîleyle** değil.

Üç:Öyle bir zâta **uzun dilli** sıfatını yakıştırma edeb seviyesine karşı biz de, **bu yakıştırma bir sivri dilliliktir** veya **çatal dilliliktir** desek, bizim bu tavrımız çok mu **sivri dillilik** olur? Olur, diyorsanız, hadi, demeyelim.

Dört: **Hatta yargılamak…** ne demek? İlmî tenkîdler, zamân zamân, hatta her zamân bir nev'i **yargılama**yı zâten içinde bulundururlar. İleri seviyede bir **tenkîd**den bahsettikten sonra, **hatta yargılamak..**tansöz etmek, dil bilmemeyi de gösterir. Onların bu tavrı, Mü'minler'in îmânı, İslâm'ı ve bunların kaynaklarına yapılan ğâfilce veya hâince ve alçakça hücûmun karşısında gösterilen bir **dîn gayreti** ve **îmân hassasiyeti**nden başka bir şey değildi. Doğrusu, Kevserîlere yapılan suçlama ve atılan çamur, müsteşrik tohumlarının ve küfrî düşüncelere sahib olanların **doğmatikliği, taklitçiliği** ve müsteşriklerin İslâm'a yapageldikleri saldırının **katı gelenekçi zihniyeti**nden ibârettir.

Hem sizin yaptığınız nedir? Bütün bir Ümmet'i ve âlimlerini delilsiz yargılayıp i'dâm değil de nedir?..

İddia: Hz. Îsâ'nın **Nüzûl**'üne dâir hadîslerin beslendiği kaynakların başında gelen Daniel ve İşaya kitâbı başta olmak üzere, İslâm öncesi din ve kültürlerin literatürü, ta İslâm öncesi dönemlerden beri var olduğu halde, muhaddislerimiz ve sâir ulemâmız, bizim burada gerçekleştirmeye çalıştığımız mukayesenin bir benzerini bugüne kadar niçin yapamamışlardır?

Cevâb: Cevâb basit… Bunu bilemeyecek ne var… Allah celle celâlühû'ya karşı **sen bizden ahdi böyle almamıştın** gibi sözlerle meydan okumakta sizin kadar cesûr ve yiğit olmadıklarından ve O'ndan korktuklarından. Resûlüllâh sallallâhu aleyhi ve sellem'e de karşı gelemediklerinden, **dediyse de inanmıyorum, bu bir günah ise de bu günahta ısrarlıyım** diyebilecek kadar edebsiz, küstah ve dinsiz olmadıklarından… Sonra, **Nüzûl** rivâyetlerinin şu kaynaklardan beslendiği **iddia**sı, ya kısmî benzerliklerdendir, ya değildir. Değilse, ihtimallerle geçiştirilemeyecek olan bu iddianın isbâta ihtiyâcı vardır. Halbuki şu makalede bu da'vâyı isbâta yarar şeytânî vesveselerin ötesinde ilmî hiç bir dayanak göremedik. Dayanak, eğer kısmî benzerliklerse -ki sözün akışından öyle anlaşılmaktadır- bu, Kur'ân için de bahis mevzû'udur. Ona ne denilecek? Allah îmân ve akıl vere…

İslâm ulemâsı yapılması îcâb edeni yaptı, ısmarlananı değil. Çünki onlar, devşirilerek **Ehl-i Küfr'ün Enderûnlarında yetiştirilen ve ısmarlananı yapmakla vazîfeli olan çorbacı beslemeler** değillerdi. Kur'ân'daki bir çok âyet, zamân zamân aynen, zamân zamân da kısmî bir şekilde şu andaki tahrîf edilmiş Tevrât ve İncîl'in bir takım âyetlerine uymaktadır. Bu benzerlikler âyetlerin onlardan alınma olduğu ma'nâsına mı gelmektedir ve onları inkâr etmemizi mi gerektirmektedir? Hâsılı, Selef'in ve Sünnet çizgisindeki Rebbânî âlimlerin yolundan gitmeyi **bilimsellik**leriyle bağdaştıramadığı halde, müsteşriklerin çizgisinden sapmadan, sâdıkâne yürüyebilenlerin, ilmî, fikrî ve hatta îmânî sefâletleri ve mübtezellikleri cidden kahredici ve ibret vericidir. Anlayacağınız, Mahmûd Şeltût'un makalesi isim verilmeden değişik cümlelerle tekrâr yazılıb şerhedilmiş ve bir takım ilâvelerle uzâtılmış. Böylece, mâşâellah **akademik**(!) bir makâle ortaya çıkmış…

وَصَلَّى اللهُ عَلَى سيدنا محمد وَ عَلَى اٰلِهِ وصحبه كلما ذكره الذاكرون وغفل عن ذكره الغافلون
وَ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِين

---

[1] Mehmet Hayri Kırbaşoğlu, İslâmiyyat Dergisi, Ankara, Ekim-Aralık-2000, 111, sy, 4.

[2] Olup olmayacağına, denk bir nisbetle inanma.

[3] Olacağına olan inanma olmayacağına inanmadan zayıf olan bir inanma.

[4] Sözün ifâde ettiği ma'nânın tersinden ma'nâ çıkarmak ve delîl getirmek.

[5] Doğru olmayan ma'nâ çıkarma ve delîl getirme yolları.

[6] Hüccet seviyesinde delîl getirilmezler

[7] **İbn-i Teymiyye** şöyle demiştir:

Ahkâmdaki ihtilâflara gelince… Onlar, tesbit edilemeyecek kadar çoktur. İki Müslüman bir şeyde, her anlaşmazlığa düştüğünde küsüşüp birbirinden ayrılacak olsalardı, Müslümanlar arasında ma'sûmluk da kalmazdı, kardeşlik de… Ebû Bekr ve Ömer radıyallâhu anhümâ bir çok şeyde tartışırlardı, ama, ancak hayrı murâd ederlerdi…

[İbn-i Teymiyye sonra, Benî Kureyza hadîsini anlattı ve şöyle dedi]:

Bu, her ne kadar ahkâm hakkında ise de, mühim temel îmânî mes'elelerden olmayan (ta'lî îmânî) mes'eleler de, (hükümde) ahkâma mülhaktır (katılmıştır). [İbn-i Teymiyye, Mecmûu'l-Fetâvâ:24/173], Edîb el-Kemdânî, **Bid'atü Terki'l-Mezâhibi'l-Fıkhiyye**/Fıkhî Mezheblerin Terk Edilmesi Bid'at'ı: 33, Dâiretü'l-Evkâf ve'ş-Şuûnü'l-İslâmiyye-İdâretü'l-İftâ ve'l-Buhûs -Kısmu'l-Buhûs. Hangi Devletin **Dâiretü'l-Evkâf**'ı olduğu ile kitâbın baskı yeri ve târihi belli değilse de zararı yok; kaynakları belli.

[8] **Dil tahlîlleri** demek istiyor. Anlarsınız ya, böylesi Avrupâî ifâdeler daha bir kültürlü olduğumuzu gösteriyor; ne edelim?

[9] **Hadîsler metin tenkîdine tabi tutulmadı**, denilmek isteniyor.

[10] Daha doğrusu, -rivâyetler sahîh ve sâbitse- şeytanlarından.

[11] [Hatîb-i Bağdâdî, **Târîh-i Bağdât:** 12/172 ve Zehebî, **Mîzânü'l İ'tidâl**: 3/278]. M.Hayri Kırbaşoğlu,

[12] [Dârekutnî, **Ahbâru 'Amr b. Ubeyd,** s.12, no: 7], M. Hayri Kırbaşoğlu, Alternatif Hadîs Metodolojisi: 202-203.

[13] [Buhârî**, es-Sahîh,** 59…. Ahmed, **el-Müsned**, 3/20,27] M. Hayri Kırbaşoğlu,

[14] Kırbaşoğlu, Alternatif Hadîs Metodolojisi:130-131.

[15] Müslüman (!) akademisyenlerin, âlim olarak bilinen çorbacıların…

[16] Dr. Mustafa Sibâî, **Oryantalizm ve Oryantalistler**, Trc:Doç.Dr. Muctebâ Uğur, Beyan Yayınları 1993.

[17] **Olabilir** ve de **olan** bir şeydir.

[18] Önceden de geçtiği gibi Abdü'l-Hayy el-Leknevî, İbn-Hacer el-Askalânî'den şöyle dediğini naklediyor:

Bu rivâyetin, lafızlarının farklılığı sebebiyle ta'nedilmesine/zayıflıkla tenkîd edilmesine gelince, **zayıf rivâyetlerin kuvvetli rivâyetlere hiçbir te'sîri olmaz;** Kıssada (Burada mes'elede) sahîh olana i'timâd edilir/dayanılır. Zaferu'l-Emânî:484

[19] A'lâ:16-19

[20] **Buhârî:** 3461, **Muslim:** 3004, **Tirmizî:** 2669, **Ebû Dâvûd:** 3662

[21] İbnü'l-Esîr, **Eş-Şâfî Şerhu Müsnedi'ş-Şâfiî:** 5/566.

[22] **Buhârî'**den naklen **el-Fevzü'l-Kebîr:** 2/551

[23] Abdürrazzâk, Musannef: 11/399-402.

[24] Tefsîru Abdi'r-Rezzâk, 1/395.

[25] [Fazlurrahmân, Târîh Boyunca:50], Başka bir yerden naklen.

[26] İmâm Ebû Yûsuf, Âsâr: 207, H: 922.

[27] **Öyleyse, Nüzûl rivâyetleri uydurmadır**, demek istiyor.

[28] **Tefekkür** ile **ilm**in ve **mütefekkir** ile **müctehid**in veya **fakîh**in arasındaki farkı görememek, yâhud görmezden gelmek… İşte ilim ve irfan sâhasında dehşetle seyrettiğimiz saçmalıkların bir çoğunun temelinde yatan şaşkınlık ve cinnet!…Oysa, her bir müctehid ve fakîh, ayakları sağlam basan bir mütefekkir ise de, her bir mütefekkir, bir müctehid veya fakîh değildir. **İlmî cehdin bezledilmesi** ile **fikrî cehdin bezledilmesi** çok farklı şeylerdir ve netîceleri çoğu zamân tamamen veya kısmen farklı olur. Bunu hesaba katmayanlar, bu günki ilmî ve fikrî keşmekeşliğin kurbanlarından hatta mes'ullerindendirler.

[29] [**Âdet**: Bir veyâhud bir takım insanların işleri birden fazla yapmalarına denir. Şu işler herkes tarafından yapılırsa buna "**örf**" ta'bîr edilir.], El-Müftî es-Seyyid Muhammed Âmîmü'l-İhsân el-Müceddidî el-Bereketî, Et-Ta'rîfatü'l-Fıkhiyye: 369, Karaçi/Pakistan, Üstâd Doktor Muhammed Revvâs Kal'acî, Mu'cemu'l-Fukaha: 269, Daru'n-Nefâis

[30] Kalabalık da olsa akıl onların yalan üzere birleşmelerini **mümkin** bulur.

[31] Ğazi Muhammed Ekrem en-Nasbûri es-Sindî, İm'ânü'n-Nazar:17-18, (Pakistan baskısı, Matbaa ve Tarih belli değil) Aynı hususa Allâme Leknevî bu yerden iktibas yaparak tenbîhte bulunmuştur: Zafer'ul Emânî/36. Mektebetü'l Matbuatü'l-İslâmiyye, Haleb.

[32] Allâme Seyyid Abdülhâdî Necâ, Neylü'l-Emânî Fî Tevzîhi Mukaddimeti'l-Kastallânî: 14, El Matbaatü'l-Meymûniyye, Mısır Târîhsiz

[33] Nisâ:94-95

[34] **Yalan dedi** tâ'bîri bazen **yanlış söyledi** ma'nâsına kullanılır. Dolayısıyla Mü'minler şeytânî vesveselere kanmamalıdır.

[35] Mantık ilminden haberi olanlar, **i'tibârî kayıdlar** mes'elesini bilirler.

[36] Şerhu'l-Muğnî:1/325-326,İm'ânü'n-Nazar: 31, Zaferü'l-Emânî: 32-33

[37] Şerhu'l-Muğnî: 1/325-326.

[38] **Bu Haber-i Âhâd hadîslerin sayısının çok olması, onları hiçbir zamân Mütevâtir derecesine çıkarmaz, olsa olsa meşhur veya müstefiz derecesine yükseltebilir** şeklindeki söz.

[39] Hadi, **domuzca olan**, demeyelim; efendilik bizde kalsın.

[40] **Hakîkatla mecâzın cem' edilmesi** değil de **Umûm-i Mecâz** yoluyla.

[41] **Bu, Nüzûl rivâyetlerinin uydurma olduğunun delîlidir**, denilmek isteniyor.

[42] Bakara: 49.

[43] Genel kasdedilib özel kasdedilmesi.

[44] Bütünü zikredip parçayı kasdetmek.

[45] Bakara: 183.

[46] Bakara: 216.

[47] Zümer: 65.

[48] Yâsîn: 22.

[49] Fetih: 2.

[50] Ancak, **Ta'rîz**, bazen kinâye değil de mecâz olur. Muhatabla beraber olan başka bir insanı kasdederek, muhataba, **bana eziyet ettin, bileceksin!** demen gibi. (**Muhtasarü'l-Meânî**: 189.)

[51] [Ahmed, Buhârî, Müslim, İbn-i Mâce Ebû Saîd'den. Hâkim Ebû Hureyre'den:], **el-Fethu'l-Kebîr:** 2/234.

[52] Meryem: 15.

[53] Şûrâ: 17.

[54] Nâziât: 43.

[55] [Ahmed, Buhârî, Müslim ve Tirmizî, Câbir'den], El-Fethu'l-Kebîr: 2/347.

[56] Neml: 59.

[57] Ma'nâlandırmışlar ve barıştırmışlardır.

[58] El-İşâeh: 145.

[59] El-Kevkebû'd-Dürrî: 3/164

[60] Takıyyüddîn el-Usmânî, **Fethu'l-Mülhim Tekmilesi**: 6/385-386 kısaltarak ve biraz değiştirerek.

[61] Yani, kırk beş diyecekken beşi atarak düz hesab kırk denildiğini.

[62] El-İşâeh:304

[63] Âl-İmrân: 49.

[64] Âl-İmrân: 49.

[65] Bakara: 260.

[66] Neml: 40.

[67] Gerçi birilerince şu âyetlerin akademik yorumlarla(!) ve moda ta'bîrle **alegorik** te'vîllerle tahrîf edilmesi de ihtimalden uzak değildir.

[68] Bakara: 118.

[69] İsmâil Fennî, Lüğatçe-i Felsefe: 201-202

[70] Luğatçe-i Felsefe: 447.

[71] Alırken tam alıp, verirken eksik veren olmadan, çift terâzi kullanmadan.

[72] Zâriyât: 10

[73] Doğru ile yanlışı en mükemmel bir şekilde ayıracak olan bir söz ve hükümdür.

[74] Târık: 13.

[75] [Buhârî, Ebû Hureyre'den], El-Fethu'l-Kebîr: 2/551

[76] Duhan: 14.

[77] Enfal: 31.

[78] Nahl: 24.

[79] Mü'minûn: 83.

[80] Furkan: 5.

[81] Papazların hadîslere karşı, ileri sürdükleri **isnâd ve metin tenkîdleri**'nden bazısı: **…İkinci Şübhe**: Hadîs kitâblarını yazanlar, Muhammed(sallallâhu aleyhi ve sellem)'e âid halleri ve Ahmed(aleyhisselâm)'a âid mu'cizeleri gözleriyle görmediler. Muhammed(sallallâhu aleyhi ve selem)'in sözlerini ondan vâsıtasız işitmediler. Aksine onları Muhammed(sallallâhu aleyhi ve sellem)'in vefâtından yüz yâhud ikiyüz sene sonra kulaktan kulağa aktarılmak sûretiyle işittiler, topladılar ve yarı mikdârını mu'teber olmadıklarından attılar. **Üçüncü Şübhe**:Her akıllı taassubu terk edince, hadîslerin çoğunun ma'nâlarının hakîkate uymayacağını bilir. **Dördüncü Şübhe**:Bir çok hadîs Kur'ân'a terstir… **Beşinci Şübhe**:Hadîsler biribiriyle çelişmektedirler…(**Rahmetüllah el-Hindî, Izhârü'l-Hakk**: **361-380**.) Amma ne benzerlik ve ne muazzam sâdık talebelik değil mi?!…

[82] **Kaytâni**, (veyâ **Kaytâno** olabilir. İtalyanca telaffuzunu bilmiyoruz. Mühim de değil.) İslâm Târîhi-Medhal: 68-136 ve devâmı.